

Ennakkoluuloja raivaamassa
Elävä uskonto- ja kulttuurikirjasto Kuusamossa

Määttä Pilvi g33050

Opinnäytetyö, syksy 2017

Oulun Diakonia-
ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK) -diakoni

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ	4
ABSTRACT	5
JOHDANTO	6
1. MAAILMA TULI KYLÄÄN	8
1.1 Pakolaistilanne	8
1.2 Monikulttuurisuus ja –uskoisuus Suomessa	10
1.3 Tilastojen kertomaa	12
1.4 Pakolaistilanne Kuusamossa	15
2. DIALOGIA RAKENTAMASSA	18
2.1 Sensitiivisyys	18
2.2. Kategorisointi, stereotypiat ja ennakkoluulot	19
2.3 Uskonto- ja kulttuurilukutaito	21
2.4 Elävä kirjasto kohtaamisen mahdollistajana	24
3. KAKSIOSAINEN KOKONAISUUS: TAPAHTUMA JA RAPORTOINTI	27
3.1 Toiminnallinen opinnäytetyö ja menetelmät	27
3.2 Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus	28
4. PROSESSIN KUVAUS	30
4.1 Palaverit	31
4.2 Kirjojen rekrytointi	32
4.3 Ryhmien, tilojen, lounaan ja materiaalien suunnittelu	33
4.4 Elävien kirjojen perehdytys	35
4.5 Tapahtuma	36
5. TULOKSET	39
5.1 Kirjojen palautelomake	40
5.2 Lukijoiden palaute	43
5.3 Tapahtuman purkukeskustelu	45
5.4 Kehittämisideat	46
JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	50

LÄHTEET	55
Liite 1: Dokumentointisuunnitelma	58
Liite 2: Tapahtumaesite.....	61
Liite 3: Kirjaesittelyt	62
Liite 4: Lehtijutut.....	73
Liite 5: Valokuvat.....	76

TIIVISTELMÄ

Määttä, Pilvi. Ennakkoluuloja raivaamassa - Elävä uskonto- ja kulttuurikirjasto Kuusamossa. Syksy 2017. 76 s., 5 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaali-alan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) + diakoni.

Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena produktiona Kuusamossa. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuoda uskonto- ja kulttuurisensitiivistä tietoutta Kuusamoon Elävän uskonto- ja kulttuurikirjaston muodossa ja purkaa ennakkoluuloja. Esikoto-hanke oli ensimmäistä kertaa järjestämässä elävää kirjastoa ja tarkoitus oli, että tapahtumalle saataisiin jatkumo. Elävässä kirjastossa lainattiin eläviä kirjoja eli ihmisiä keskustelua varten.

Opinnäytetyön toiminnallinen osuus toteutettiin keväällä 2017 Kuusamon pääkirjastossa. Elävään uskonto- ja kulttuurikirjastoon osallistui 11 elävää kirjaa. Lukijat lainasivat kirjoja 20 minuutin laina-ajalla. Lainauksia oli yhteensä 37 ja lukukertoja yhteensä 73.

Tapahtumassa opinnäytetyön tekijä toimi yhtenä kirjastonhoitajana ja esitteli kirjakansiota lukijoille. Arvioinnin välineinä käytettiin sekä lukijoiden antamaa palautetta palauteseinällä että kirjojen täyttämiä palautelomakkeita. Heti tapahtuman jälkeen oli purkukeskustelu, jossa kävimme jokaisen päällimmäiset tunteukset läpi tapahtumasta. Palautteiden ja havaintojen pohjalta syntyi kehitysideoita. Lukijat, kirjat ja kirjastonhoitajat olivat innostuneita tapahtumasta ja menetelmästä. Menetelmän avulla raivattiin ennakkoluuloja, saatiin uutta tietoa uskonnoista ja kulttuureista sekä kohdattiin ja käytiin vuoropuhelua erilaisten ihmisten kanssa.

Avainsanat: monikulttuurisuus ja -uskoisuus, kotouttaminen, uskonto- ja kulttuurisensitiivisyys, uskonto- ja kulttuurilukutaito, kohtaaminen, kaksisuuntainen vuoropuhelu, ennakkoluulot ja stereotypiat

ABSTRACT

Määttä, Pilvi. Clearing away prejudices - A Living Religious and Cultural Library in Kuusamo. Autumn 2017. 76 p., 5 appendices. Diaconia University of Applied Sciences, Degree Programme in Social Services, Bachelor of Social Services + Deacon.

The thesis was implemented as a functional product in Kuusamo, Finland. The aim of the thesis was to bring in religion and culturally sensitive knowledge in the form of a Living Religion and Cultural Library to Kuusamo and to dismantle prejudices. The Esikoto project organized a living library for the first time and the wish is that the event could be continued. The living library were borrowed living books, therefore people for discussion.

The functional part of the thesis was implemented in spring 2017 at the Kuusamo Main Library. A living religion and cultural library was attended by 11 live books. Readers borrowed books for a 20-minute loan period. There were a total of 37 loans and a total of 73 readings.

At the event, the thesis worker worked as a librarian and introduced the book folders to the readers. Evaluation tools used both feedback from readers on the feedback wall and feedback sheets of the books as an evaluation tool. Right after the event, was a break-up discussion where we went through everyone's topmost impressions of the event. Based on the feedback and the observations development ideas emerged. The readers, books and librarians were enthusiastic about the event and the method. The method cleared up prejudices, provided new information about religions and cultures, and made it possible for different people to meet and keep up dialogue.

Keywords: multiculturalism and intolerance, integration, religious and cultural sensitivity, religious and cultural literacy, encounter, bi-directional dialogue, prejudices and stereotypes.

JOHDANTO

Kuusamo on kokenut monien muiden paikkakuntien ohella kulttuurillisen monimuotoistumisen, kun pakolaistilanne ulottui myös syrjäiseen Kuusamoon vastaanottokeskusten tulon myötä. Syntyy helposti jako meihin ja muihin, jossa uskonnot ja omasta kulttuurista eroavat käytännöt koetaan uhkaavina. Käsitykset vieraasta ovat faktatietojen sijaan yleensä enemmän ennakkoluuloja. Maahanmuuttajilla ei taas ole usein tarpeeksi tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta. Meillä kaikilla on stereotyyppistä ajattelua sekä ennakkoluuloja.

Kahtiajakautumisen vuoksi tarvitaan eri ihmisten ja ryhmien välille keinoja dialogin lisäämiseksi. Uskonto on haluttu rajata Suomessa yksityisasiaksi, mutta samalla on toivottu löytyvän mahdollisuus eri uskontojen väliseen dialogiin. Uskontojen kohtaamisen tarpeesta on alettu viime vuosina puhumaan, sillä yhteisöjen väliset konfliktit juontuvat usein luottamuksen ja dialogin puutteesta, pelosta ja tietämättömydestä. Uskonto- ja kulttuurilukutaito on keskinäisen ymmärryksen ja kunnioituksen edistämistä kuuntelemalla ja ymmärtämällä toisen lähtökohtia niin, ettei erilaisuuden läsnäoloa koettaisi uhkana, vaikka ei jaettaisi samoja arvoja ja vakaumuksia. Uskonto- ja kulttuurisensitiivisyys on kykyä lukea uskonnollisia ja kulttuurillisia tekijöitä ja herkkyyttä huomioida niiden vaikutus ihmisten elämään.

Elävä kirjasto antaa mahdollisuuden kohdata ja keskustella henkilökohtaisesti hyvin järjestetyssä ympäristössä ”muukalaisen” kanssa rajatun ajan ilman jatkovelvoitteita. Siinä paperisten kirjojen sijaan lainataan oikeita ihmisiä eli eläviä kirjoja keskustelua varten. Elävän kirjaston kirjat edustavat sellaisia ryhmiä, jotka voivat kokea arkielämässä stereotyyppioita, ennakkoluuloja tai rasismia. Sain sähköpostia Esikoto-hankkeen Diakin osatoteuttajalta, jossa kyseltiin halukkuutta tehdä opinnäytetyö hankkeelle, jonka kohderyhmää ovat turvapaikanhakijat ja heidän kanssaan toimivat järjestöt, vapaaehtoiset ja vertaisohjaajat. Tartuin

tilaisuuteen järjestää toiminnallisena opinnäytetyönä Kuusamoon Elävän uskonto- ja kulttuurikirjaston. Elävää kirjastoa ei ole ennen järjestetty Kuusamossa. Lähdimme suunnittelemaan ja toteuttamaan sitä rasismin vastaiselle viikolle.

Tavoitteena oli tuoda uskonto- ja kulttuurisensitiivistä tietoutta Elävän uskonto- ja kulttuurikirjaston muodossa Kuusamoon. Elävä kirjasto on ennakkoluuloja purkava menetelmä, jonka tavoitteena on lisätä ihmisten välistä vuoropuhelua, tietoisuutta sekä ihmisoikeuksien ja ihmisarvon kunnioittamista. Lisäksi Elävän uskonto- ja kulttuurikirjaston tavoitteena oli lisätä vuoropuhelua turvapaikanhakijoiden ja valtaväestön välillä sekä lisätä uskonto- ja kulttuuritietoutta vuoropuhelun avulla.

Onko afgaani kenties oopiuminviljelijä, helluntalainen hihhuli ja ortodoksi kuvienkumartaja, hyysääkö maahanmuuttotyötä tekevä diakoniatyöntekijä laittomia pakolaisia ja varastaako pakolainen suomalaisten naiset? Entä rukoileeko muslimi koko ajan, onko romani tosiaan vibratolla laulava huijari, suomalainen mies sosiaalisesti kömpelö ja vanhoillislestadiolaisen elämä täynnä kieltoja ja sääntöjä? Lukijan oli mahdollisuus ottaa selvää esimerkiksi näistä stereotyyppioista ja ennakkoluuloista.

Käsittelen työssäni taustalla vaikuttavia ilmiöitä, jotka selittävät Elävän uskonto- ja kulttuurikirjaston tarvetta: pakolaistilanne, monikulttuurisuus ja –uskoisuus Suomessa, tilastot sekä Kuusamon tilanne. Sen jälkeen tulee työn ympärille rakentuva teoriaosuus dialogin tärkeydestä, jossa käsitellään sensitiivisyyden teemaa, miten kategorisointi, stereotyyppiat ja ennakkoluulot syntyvät, uskonto- ja kulttuurisensitiivisyyteen läheisesti liittyvää uskonto- ja kulttuurilukutaidon merkitystä sekä miten elävän kirjaston avulla voidaan näihin vaikuttaa. Prosessin kuvaus sisältää suunnittelun, järjestämisen ja tapahtuman kuvauksen. Tulokset sisältävät kirjojen, lukijoiden ja purkukeskustelun palautteet ja näihin pohjautuvat kehittämisideat.

1. MAAILMA TULI KYLÄÄN

1.1 Pakolaistilanne

Ihmiset joutuvat jättämään kotinsa ja hakeutumaan turvallisempiin, vakaampiin olosuhteisiin erilaisten syiden vuoksi, joita ovat esimerkiksi sodat, konfliktit, poliittiset tilanteet, taloudelliset ja ympäristöolosuhteet. Pakolaisuus ei ole uusi ilmiö maailmassa, mutta kun vuonna 2015 Suomeen tuli yli 30 000 turvapaikanhakijaa, etäiseksi koettu asia tuli lähelle monen ihmisen elämää. Tuolloin perustettiin uusia vastaanottokeskuksia usealle paikkakunnalle. Kanta-asukkaiden elinympäristö on kokenut siten kulttuurista monimuotoistumista. (Hammar & Siirto 2016, 217-218.)

Suuri yleisö on vaatinut tietoa pakolaistilanteesta. Uudet toimijat esimerkiksi järjestökentällä ovat tarvinneet informaatiota toimintansa perustaksi. Voimakas liikehdintä haastoi vastaanottojärjestelmän. Vaikka maahanmuuttovirasto ja sisäministeriö ovat antaneet lausuntoja ja tiedotteita, on media ja ”puskaradio” vaikuttanut vahvasti suuren yleisön mielipiteen muodostamiseen. Informaatio on ollut tilastotietoa ja faktaa, mutta myös mielipiteitä ja väritynyttä aineistoa. Ihmiset ovat nähneet vaikuttamisen mahdollisuuden ja maahanmuuttoon ja pakolaisten vastaanottamiseen liittyvää keskustelua on käyty puolesta ja vastaan. Monilla foorumeilla keskustelu ei ole pysynyt asiallisena. Neutraalin ja mahdollisimman objektiivisen informaation erottaminen tietotulvasta voi vihapuheiden ja mielipiteiden kärjistyessä olla vaikeaa. Teknologian tuoma mahdollisuus mielipiteen esittämiseen ei ole ollut kovin vastaanottavainen vuoropuhelun syntyminen. (Hammar & Siirto 2016, 219-220.)

Tiedon ja mielipiteen vaihdon lisäksi vastakkainasettelu näkyy käytännössä kuiluna vastaanottavien ja sitä vastustavien yksilöiden ja ryhmien välillä. Monet ihmiset, kolmannen sektorin toimijat ja uskonnolliset toimijat ovat olleet

vastaanottavaisia ja tarjonneet apua ja osaamistaan turvapaikanhakijoiden parissa. Kielteisesti suhtautuvien äänekäs joukko on tehnyt selväksi kantansa maahanmuuttajien vastaanottoon puheen ja kirjoittelun tasolla, mutta jotkut ovat menneet pidemmälle väkivallan teoilla ja häirinnällä. Turvapaikanhakijoista jotkut ovat syyllistyneet rikoksiin. Näistä naisiin kohdistuneet häirinnät ja seksuaalirikokset ovat lisänneet pelon tunnetta ja suhtautumista kielteisesti turvapaikanhakijoihin. Pakolaisten tuomaa uhkaa on pidetty yllä puheissa, jotta pelko voimistaisi kielteistä suhtautumista. Suomessa puhutaan suvakeista ja rasisteista. Myötämielisten perusteluihin on otettu suomalaisten oma historia evakkomatkoineen ja siirtolaisuustarinoineen, kun taas vastapuoli perustelee kantansa pelkoon ja yhteensovittamattomuuden erilaisuuteen perustuen, jossa uskonto ja vieraat tavat koetaan epätoivottaviksi. (Hammar & Siirto 2016, 220-222.)

Turvapaikanhakijoiden odotusajat venyvät kuukaudesta jopa vuosiksi, jolloin heille tulisi tarjota mielekästä tekemistä, jotka voisi parantaa hyvinvointia ja ehkäistä turhautumista. Esikotouttaminen on ollut pääasiassa kolmannen sektorin ja vapaaehtoisten harteilla, koska kotoutumisen resursseja on haluttu säästää myönteisen oleskeluluvan saaneille kuntalaisille. Järkevä toiminta tukee kotoutumista ja integroimista kunnan asukkaaksi. Suomalaiseen kulttuuriin ja elämänmuotoon turvapaikanhakijat saavat opastusta suomen kielen opiskelun yhteydessä, tiedotustilanteissa ja pienimuotoisissa koulutuksissa. Useimmiten turvapaikanhakija on innokas oppimaan kieltä, kulttuuria ja tutustumaan suomalaisiin. Kun odotusaika on pitkä, muusta yhteiskunnasta erilläänolo mahdollistaa maanmiesten eristäytymisen omiksi ryhmiksi. (Hammar & Siirto 2016, 223-225.)

Kotoutuminen on vastavuoroisuutta, jossa on oikeuksia ja velvollisuuksia. Viranomaisten velvollisuus on tarjota kotouttavaa toimintaa ja uuden kuntalaisen velvollisuus on tällöin osallistua kotouttamissuunnitelmien toimenpiteisiin. Toimintaympäristön jäseniltä odotetaan myös vuoropuhelun ja muutoksien valmiutta, jotka edistävät yhteiselämistä. Tavoitteena on, että suomalaisesta

yhteiskunnasta löytyy paikka ja maahanmuuttaja omaksuu uusia tietoja, taitoja ja tapoja auttaen osallistumaan elämänmenoon uudessa kotimaassa. (Hammar & Siirto 2016, 225.)

1.2 Monikulttuurisuus ja -uskoisuus Suomessa

Vaikka luterilaisuus on ollut suomalaisen uskonnollisuuden pääjuonne kauan, ei Suomi ole ainoastaan luterilainen, vaan sen rinnalla ovat eläneet uskonnolliset vähemmistöt: ortodoksit, muiden kristillisten kirkkojen kannattajat, juutalaiset ja tataarit. Kristillistä kirjoa lisää maahanmuuttajakristillisyyttä, sillä valtaosa maahanmuuttajista tulee kulttuuritaustaltaan sellaisista kristillisistä maista, joissa kristityt harvoin ovat luterilaisia. Suomen uskonnollisuutta muuttaa paitsi maahanmuuttajien uskonnollisuus, niin yleis- ja kansanuskonnollisuuden irtautuminen järjestäytyneestä uskonnollisuudesta. On yleistynyt, että ihminen uskoo, mutta eri tavalla kuin kirkko opettaa. Kirkon jäsenillä voi olla myös toisistaan poikkeavia tulkintoja Raamatusta. (Hiltunen & Vasko 2011, 7-8.)

Uskonnollinen monimuotoisuus oli aiemmin Suomessa lähinnä luterilaisen kirkon sisäistä. Nyt maahanmuuttajat ja uushenkiset suuntaukset ovat muuttaneet Suomen uskonnollisuutta viimeisten vuosikymmenien aikana monikulttuurisemmaksi ja siten moniuskontoisemmaksi. Ihmiset joutuvat kohtaamaan erilaisen vakaumuksen omaavia ihmisiä aiempaa enemmän. Samalla kuitenkin uskonto- ja kulttuuriperäiset konfliktit ovat lisääntyneet Suomessa ja maailmalla. (Kähkönen & Siirto 2015, 21.)

Monikulttuurisuus ja -uskoisuus on otettava huomioon käsiteltäessä kaikille yhteisiä asioita. Uskonnollisuus ilmenee aina kulttuurisessa kontekstissa. Kantasuomalaisen on hyväksyttävä kulttuurinen muutos ja samalla maahanmuuttajien ja muiden kuin kristillisen uskonnon kannattajilta odotetaan uudenlaisia asenteita ja uuden maan arvojen oppimista ja hyväksymistä. Eri

uskontojen kannattajat voivat ja heidän tulisi tehdä yhteistyötä yhteisen elämän kysymyksissä. Suomessa on uskonnonvapaus, mutta yhteiskunta on asettanut myös rajoja uskonnolliselle ilmaisulle rauhanomaisen rinnakkaiselon takaamiseksi. Maahanmuuttajat tulevat monesti yhteisöllisemmistä kulttuureista kuin suomessa on totuttu. Monikulttuuriset ja –uskontoiset avioliitot tulevat lisääntymään Suomessakin. Länsimaissa ihmiset ovat samanarvoisia lain edessä. Yksilönvapautta on myös vapaus uskoa tai olla uskomatta, erota tai liittyä uskonnollisesta yhteisöstä toiseen. (Hiltunen & Vasko 2011, 13-15.)

Uskonto halutaan rajata yksityisasiaksi, mutta samalla toivotaan löytyvän mahdollisuus eri uskontojen väliseen dialogiin. Uskonnollisia toimijoita saatetaan vieroksua eri syistä. Uskonnollisten ääri-ilmiöiden ilmaantuminen vaikuttaa osalta siihen, että uskontojen tuomiin kulttuurisiin haasteisiin saatetaan suhtautua pelokkaasti. Uskonnolla ja kulttuurilla on monesti yhdessä suuri vaikutus ihmisten arkeen. Uskonnot vaikuttavat tapakulttuurin, etiikan ja oikea-väärä-käsityksien muokkautumiseen. Yhteiskunnan rakenteisiin ovat vaikuttaneet monet uskonnolliset tavat, rakennukset ja yhteisöt, vaikka toisaalta uskonto on nähty omaksi asiaksi. Kirkko ja uskonnolliset yhteisöt voidaan nähdä myös osa kansalaisyhteiskuntaa, joiden toiminta voi olla voimavaroja antavaa tukien identiteettiä ja esimerkiksi integroitumista uuteen kotimaahan. (Gothóni & Kähkönen 2015,107-108.)

Uskontojen kohtaamisen keskeisiä periaatteita piispainkokouksen vuoden 2011 lausunnon mukaan ovat toivon näkökulman esillä pitäminen, rakkaudellinen asenne kanssaihmistä kohtaan, nöyryys ja vieraanvaraisuus. Muiden uskontojen kohtaaminen ei tarkoita oman uskonnollisen ymmärryksensä hylkäämistä. (Hiltunen & Vasko 2011, 19.)

Viime vuosina on alettu puhumaan lisää uskontojen kohtaamisen tarpeesta. Kun uskonto nostetaan keskustelussa esiin, reaktio siitä voi olla hämmentynyt ja välinpitämätön. Maallinen ja hengellinen on totuttu erottamaan toisistaan.

Voidaan kysyä, miksi uskonnollisuus on tärkeää ottaa huomioon muuallakin kuin vain uskonnollisessa kulttuuriympäristössä ja yksityiselämässä. Uskontokriittisyys on osaltaan vaikuttanut tähän. Uskontojen liittämässä yhteiskuntapoliittiseen keskusteluun liittyy pelkoja hallitsemattomasta yhtälöstä ja seurauksista, myös vaatimuksista uskonnollisten yhteisöjen taholta. Uskontotaustaisten vahvuutena voidaan pitää heikommassa asemassa olevien auttamistyötä. Ryhmät voivat avautua ulospäin. Toisaalta uskontotaustaiseen toimijuuteen saattaa liittyä poissulkevuutta ja kansallismielisyyttä vahvistaen uhrina olemista, jolloin jäsenet kokevat olevansa oikeassa ja kokevat tarpeelliseksi puolustautua ulkopuolisilta. Ulkopuolisuuden kokemus ja osattomuus yhteiskunnassa sekä pelko oman uskonnon ja kulttuurin arvojen väheksymisestä toimii kasvualustana uskontotaustaisille toimijoille. Yhteisöjen väliset konfliktit juontuvat luottamuksen ja dialogin puutteesta, pelosta ja tietämättömyydestä. Useimmiten uskontotaustaisten yhteisöjen tavoite on kuitenkin olla mahdollistamassa ratkaisujen syntymistä. (Gothóni & Kähkönen 2015, 110, 112.)

1.3 Tilastojen kertomaa

Suomeen saapui vuonna 2015 suuri määrä turvapaikanhakijoita, mutta tämä ei näy piikkinä Tilastokeskuksen vuoden 2015 maahanmuuttotilastoissa ja väkiluvussa. Ulkomaalaisten turvapaikkahakemukset ja -päätökset sekä oleskelulupahakemukset ja -päätökset tilastoivat omalta osaltaan maahanmuuttovirasto ja poliisi. Väestötilastot kattavat Suomessa vakituisesti asuvat henkilöt eli ne, joilla on kotikunta maassa. Väestötilastoihin ei merkitä ketään takautuvasti, vaan siihen ajankohtaan, milloin päätös esimerkiksi turvapaikasta tai oleskeluluvasta saadaan. Tilastokeskuksen väestötilastoista ei näe maahan tulon syytä, esimerkiksi onko henkilöllä turvapaikanhakijatausta. (Helminen & Keski-Petäjä 2016.)

Vuonna 2015 Suomeen tuli noin 890 % enemmän turvapaikanhakijoita kuin edellisenä vuonna, yhteensä 32 476 henkilöä. Yksintulleita alaikäisiä turvapaikanhakijoita oli yli 15 kertaa enemmän kuin vuonna 2014. Keskeisimpien lähtömaiden; Irakin, Somalian ja Afganistanin, maalinjauksia myös päivitettiin ja yksilöllisiä perusteita korostettiin aiempaa enemmän. (Migri 2015.)

Avainluku, tiedot vuodelta	KOKO MAA	Kuusamo
Väkiluku, 2016	5 503 297	15 533
Alle 15-vuotiaiden osuus väestöstä, %, 2016	16,2	15,4
15-64 -vuotiaiden osuus väestöstä, %, 2016	62,9	60,3
Yli 64-vuotiaiden osuus väestöstä, %, 2016	20,9	24,3
Ruotsinkielisten osuus väestöstä, %, 2016	5,3	0,2
Ulkomaan kansalaisten osuus väestöstä, %, 2016	4,4	1,4
Kuntien välinen muuttovoitto/-tappio, henkilöä, 2015	0	-162

Taulukko 1. Kuntien avainluvut 2016. (Tilastokeskus 2016.)

2015													
	Asukkaita 31.12.	Ulkomaan kansalaisia	Ulkomailla syntyneitä	Vieras kielisiä	Ulkomaalaistaustaisia	Ulkomaan kansalaisten osuus, %	Ulkomailla syntyneiden osuus, %	Vieraskielisten osuus, %	Ulkomaalaisistaustaisten osuus, %	Ulkomaan kansalaisten osuus koko maan ulkomaan kansalaisista, %	Ulkomailla syntyneiden osuus koko maan ulkomailla syntyneistä, %	Vieraskielisten osuus koko maan vieraskielisistä, %	Ulkomaalaistaustaisten osuus koko maan ulkomaalaistaustaisista, %
Kuusamo	15688	198	356	239	249	1,3	2,3	1,5	1,6	0,09	0,11	0,07	0,07

Taulukko 2. Maahanmuuttajataustaisten määrät ja osuudet alueittain 1990-2015 muuttujina. (Tilastokeskus 2016.)

Taulukot 1 ja 2 osoittavat, että ikäryhmien prosenttiosuudet Kuusamon väestöstä ovat suunnilleen samoja kuin vastaavat koko maassa. Kuitenkin esimerkiksi 15-64-vuotiaat on tilastoitu yhteen, joka on iso ikähaarukka, eikä siitä selviä nuorten osuutta väestöstä. Kuusamosta puuttuu korkeakoulut, joten monet nuoret lähtevät lukion tai ammattikoulun jälkeen muualle opiskelemaan ja töihin. Tilastoista puuttuvista turvapaikanhakijoissa on paljon nuoria. Tilastoista ilmenee myös se, että esimerkiksi ruotsinkielisiä muuhun maahan suhteutettuna ei juuri ole. Ulkomaan kansalaisten osuus Kuusamossa on huomattavasti pienempi koko maahan verrattuna. Vieraskielistenkin osuus on vain 0,07 % koko maan vieraskielisistä.

Suomessa tilastoidaan vain syntymämaa ja vanhempien syntymämaa. Ulkomaalaistaustaisista suurimman ryhmän Suomessa asuvista muodostaa Neuvostoliitossa syntyneet ja heidän lapsensa. Virolaistaustaisia on toiseksi eniten, kolmantena ryhmänä somalialaistaustaiset ja neljäntenä irakilastaustaiset. (Saukkonen 2016.)

Suomessa uskonnollisia tilastoja saadaan pääasiassa vain rekisteröidyistä uskonnollista yhdyskunnista. Tilastokeskuksen vuoden 2015 väestörakennetietojen mukaan suomalaisista enemmistö, noin 4 miljoonaa,

kuului Suomen evankelis-luterilaiseen kirkkoon. Ortodoksisen kirkkokunnan jäseniä oli noin 61 690 ja kaikkien kristillisten uskonnollisten yhdyskuntien 4 112 681. Muihin uskonnollisiin yhdyskuntiin kuului 38 521, joista suurimpia oli Jehovan todistajat ja islamilaiset yhdyskunnat. Vaikka Suomessa oli arvioitu olevan noin 60 000-70 000 muslimia, oli islamilaisten seurakuntien jäseniä rekisteröitynyt vain 13 289. Rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien ulkopuolella on 1,3 miljoonaa ihmistä. Tilastot eivät siis anna tarkkaa kuvaa suomalaisesta monikulttuurisuudesta tai uskonnollisuudesta. Tilastoja olennaisempaa on, miten ihmiset uskovat ja miten se näyttäytyy heidän elämässään. (Saukkonen 2016.)

1.4 Pakolaistilanne Kuusamossa

Kuusamon kunta on perustettu vuonna 1868 ja kaupunki siitä on tullut vuonna 2000. Se sijaitsee Koillismaalla ja etäisyys Oulusta on 217 kilometriä, Rovaniemeltä 195 kilometriä ja Kajaanista 245 kilometriä. Kuusamoa on pidetty perinteisesti luonto- ja matkailukaupunkina. (Kuusamo 2017.) Kuusamon väestöhistoria on poikkeuksellinen. Sen väestö ei ole kovin sekoittunutta, sillä kuusamolaiset avioituvat 200 vuoden ajan pääasiassa keskenään. Ensimmäisen maailmansodan jälkeen oli sen väestö vielä hyvin homogeeninen. Kuusamoon muutti hyvin vähän ihmisiä muilta paikkakunnilta 1900-luvulle asti. Toisen maailmansodan, elinkeinorakenteen murroksen ja parempien liikenneyhteyksien jälkeen kuntaan alkoi tulla enemmän uusia asukkaita 1900-luvun puolivälissä. (Yle 2012.)

Pakolaistilanne ulottui Kuusamoon asti ja Kuusamon katukuva muuttui nopeasti, kun kiintiöpakolaiset ja vastaanottokeskukset tulivat Kuusamoon vuonna 2015. Suomeen saapui lyhyen ajan sisään paljon turvapaikanhakijoita. Kuusamon taajamassa sijaitseva tyhjillään ollut rajavartion kasarmi, joka valikoitui yhden vastaanottokeskuksen sijoituspaikaksi. Lisäksi Kuusamo otti vastaan 25 kongolaista kiintiöpakolaista.

Maahanmuuttovirasto kuitenkin vähensi vastaanottokeskuksien paikkamäärää vuonna 2017, koska vastaanottoaikoja tarvitaan paljon nykyistä vähemmän ja paikkamäärä pyritään pitämään mahdollisimman lähellä tarvetta. Osa vastaanottokeskuksista lopettaa toimintansa kokonaan. Kuusamon SPR:n ylläpitämät 150 paikkainen aikuisten ja perheiden vastaanottokeskus sekä yksintulleiden alaikäisten vastaanottoyksikön 20 paikkainen tukiasumisyksikkö lopettivat 30.4.2017 mennessä toimintansa. Perheet pyrittiin siirtämään jo vuoden vaiheessa toiseen keskukseseen. (Migri 2016.) Nyt lakkautuksien jälkeen Kuusamoon jää alaikäisinä ja ilman perhettä tulleiden perheryhmäkoti. Osa myönteisen turvapaikkapäätöksen saaneista on jäänyt Kuusamoon.

Kuusamolaisten ja vastaanottokeskuksen väen rinnakkaiselo on sujunut Koillissanomien pääkirjoituksen (Koillissanomat 2.11.2016) mukaan rauhallisesti. Vastaanottokeskuksen perustamistiedon jälkeen kasarmirakennuksesta oli rikottu muutama ikkuna, mutta muuten se on saanut olla rauhassa. Vastaanottokeskuksen asukkaiden keskinäisestä nahistelusta poliisi on muutaman kerran raportoinut. Sosiaalisessa mediassa kuusamolaisia on muiden suomalaisten ohella kiivailleet vastaanottokeskuksesta. Toisaalta taas SPR sai nopeasti yli 20 uutta vapaaehtoista riveihinsä. Kuusamolaisten ja vastaanottokeskuksen yhteisiä toimintoja ovat olleet muun muassa vastaanottokeskuksen järjestämä ravintolapäivä, johon tuli yli 300 kuusamolaista ja kesällä on pelattu yhdessä jalkapalloa. Aika näyttää, jäikö tämä vastaanottokeskus ainutkertaiseksi puolitoistavuotiseksi ajaksi historiassa vai tuoko maailman hätä uusia ihmisiä paikkakunnalle joskus myöhemmin. Silloin tarvittaisiin taas kuusamolaisilta ihmisyyttä ja maltillista maalaisjärkeä. (Koillissanomat 2016.)

Kuusamo on homogeeninen paikka osin pitkien välimatkojen vuoksi. Tilastoista ilmenee, että koko maahan verrattuna ulkomaalaisia asukkaita siellä on suhteellisen vähän. Kuusamo on kokenut kulttuurillista monimuotoistumista turvapaikanhakijoiden tullessa paikkakunnalle. Turvapaikanhakijat ja maahanmuuttajat ovat suhteellisen uusi asia paikallisesti. Vaikka

vastaanottokeskus on lopettanut, on Kuusamoon jäänyt asumaan maahanmuuttajia. Kantaväestö ja maahanmuuttajat tarvitsevat kummatkin tietoa toisten kulttuurista ja uskonnoista, jotta voidaan ymmärtää toisia ja vahvistaa yhteiselämistä. Vaikka turvapaikanhakijoiden ja kantaväestön suuremmilta yhteenotoilta on vältytty, on sosiaalisessa mediassa vahvasti ollut esillä myös kielteinen suhtautuminen turvapaikanhakijoihin ja maahanmuuttajiin Kuusamossa. Kaikilla ihmisillä on ennakkoluuloja, joten Elävälle uskonto- ja kulttuurikirjastolle on tarvetta Kuusamossa. Lisäksi usein puuttuu kohtaamisen paikat, missä erilaisia ihmisiä voisi tavata luonnollisesti.

2. DIALOGIA RAKENTAMASSA

Elävä kirjasto menetelmänä luo mahdollisuuden kaksisuuntaisen vuoropuhelun eli dialogin syntymiseen lainauksien avulla. Yleisesti tarvitaan lisää välineitä dialogin syntymiseen eri ihmisryhmien välillä. Uskonnosta ja kulttuurista puhuttaessa sensitiivisyys, joka voidaan määritellä arkaluonteiseksi tai henkilökohtaiseksi, liittyy usein läheisesti teemaan. Tämä osaltaan vaikeuttaa dialogin syntymistä normaalissa arjessa. Taustoitin myös kategorisoinnin, stereotyyppien ja ennakkoluulojen syntymistä. Elävät kirjat ovat sellaisia, jotka kokevat juuri näitä asioita omassa arjessaan. Kirjoina toimiessaan he haluavat olla purkamassa ryhmään liitettyjä stereotyyppioita ja ennakkoluuloja. Parhaimmillaan kirja ja lukija oppivat toisiltaan vuoropuhelun aikana. Vuoropuhelun tavoitteena on edistää keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä eli kehittää uskonto- ja kulttuurilukutaitoa.

2.1 Sensitiivisyys

Sensitiivisyys tässä opinnäytetyössä voi näyttäytyä kirjojen rekrytoinnin vaikeutena sekä Elävässä kirjastossa on mahdollisuus kohdata ja lupa kysyä uskonnon ja kulttuurin edustajilta kirjan nimen mukaisista sensitiivisistäkin teemoista. Uskonto ja kulttuuri koetaan usein sensitiiviseksi aiheeksi puhua. Varsinkaan uskonnosta ei ole totuttu Suomessa puhumaan avoimesti. Yhteisöjen toiminta ei välttämättä avaudu ulospäin. Uskonnon on ajateltu olevan henkilökohtainen asia ja siitä ollaan arkoja puhumaan muiden kuin saman mielisten kanssa.

Sensitiivisyyden synonyymeja ovat jossain määrin arkaluontoinen, kipeä, vaikea ja henkilökohtainen. Sensitiivisyyteen liittyy aina eettiset kysymykset. Sensitiivinen aihe, sensitiivinen kohderyhmä ja sensitiivinen tutkimus on hyvä erottaa toisistaan. Kuitenkin tärkeää on ensin tunnistaa sensitiivisyyden liittyvän

jollakin tapaa suunniteltavaan tutkimukseen. (Kallinen & Pirskanen & Rautio 2015, 15.)

Tutkimusaihe voi olla sensitiivinen tutkittavalle tai tutkijalle tai molemmille. Tutkimuksen kohteena voi olla jokin erityisryhmä, josta voidaan saada sensitiivistä tietoa. Aihe tai kohderyhmä voi olla sensitiivinen tai molemmat. Tutkittava itse voi määritellä parhaiten arkaluonteisuuden, johon vaikuttaa kulttuuri ja tilannekohtaiset tekijät. Sensitiivisyys koskee joskus kokonaista yhteisöä, ei pelkästään yksilöä. Suljettua yhteisöä koskevaa sensitiivistä teemaa on haastavaa mennä tutkimaan. Ulkopuolisille ei välttämättä haluta paljastaa yhteisöön liittyviä negatiivisia asioita tai paljastetut asiat voivat altistaa yhteisön arvostelun kohteeksi ja sulkea kritisoivan jäsenen ulkopuolelle. (Kallinen ym. 2015, 17-18.)

2.2. Kategorisointi, stereotypiat ja ennakkoluulot

Muutos elinympäristössä synnyttää helposti muutosvastarintaa. Herkästi muodostuu jako meihin ja muihin, kun tulijat koetaan vierain. Uskonto ja omasta kulttuurista eroavat käytännöt koetaan uhkaavina. Faktatietojen sijaan käsitykset ovat yleensä enemmän ennakkoluuloja. Myös maahanmuuttajilla ei ole usein tarpeeksi tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta. (Hammar & Siirto 2016, 226.)

Ihmisiä auttaa ympäristössään toimimista asioiden kategorisoiminen, jolloin havainnot tiivistetään ja liitetään tuttuun kategoriaan, jotta ympäristön suuresta informaatiotulvasta tulee hallittavampi ja yksinkertaisempi. Samaan kategoriaan kuuluvien samankaltaisuutta ja eri kategorioiden välistä eroa korostetaan. Ihmiset voidaan jakaa sosiaalisesti erilaisiin kategoriaryhmiin tai luokkiin esimerkiksi sukupuolen, etnisyyden, kielen, uskonnon tai harrastusten perusteella. Silloin voimme pohtia kategorioiden objektiivisuutta tai neutraalisuutta, näyttäytykö oma ryhmä myönteisemmässä valossa kuin toiset ryhmät? Kategorioilla on myös

konkreettisia seurauksia, jotka näkyvät ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa. (Vatka 2017.)

Kaavamaiset yleistyksiset eli stereotypiat perustuvat ihmisten kategorisointeihin ja ryhmäjäsenyyksiin. Tällöin liitetään joukko ominaisuuksia ryhmään ja sen kautta ryhmän yksilöihin. Stereotypia ei aina ole kielteinen. Ihmiset ovat tietoisia omassa yhteiskunnassa vallitsevista ryhmään liittyvistä stereotypioista. Stereotypiat voivat olla tiedostamattomia tai osittain tiedostettuja. Ihminen haluaa olla samaan aikaan yksilö ja kuulua merkityksellisiin ryhmiin. Se, miten muut näkevät meidät, vaikuttaa identiteettiimme. Tarjotut piirteet tai ominaisuudet voivat olla ristiriidassa oman käsityksen kanssa. Kaikilla on stereotyyppistä ajattelua sekä ennakkoluuloja. Stereotypioita, asenteita ja ennakkoluuloja olisi hyvä tiedostaa, käsitellä ja kyseenalaistaa, koska ihminen tarkastelee maailmaa oman taustan, kulttuurin ja lähtökohtien kautta. Stereotyyppien tuomaa reaktiota voi vastustaa kohtaamalla yksilö kulttuurin sijaan, jolloin yksilö määrittää itsensä ja identiteettinsä, jolloin oma tulkinta jää vähemmälle. Toista ihmistä voi joko ymmärtää, hyväksyä tai tuomita. Keskinäinen kunnioitus, vuoropuhelu ja kuunteleminen ovat tärkeitä. (Vatka 2017.)

Kulttuuristen ja uskonnollisten tekijöiden huomioimista korostetaan esimerkiksi JYVÄ-mallissa vuorovaikutukseen vaikuttavina asioina. JYVÄ-hankkeen tavoitteena on edistää kaksisuuntaista kotoutumista tukemalla maahanmuuttajien osallisuutta sekä vahvistamalla järjestöjen valmiuksia toimia monikulttuurisessa ja -uskontoisessa ympäristössä. Vahvistamalla kulttuuri- ja uskontosensitiivisyyttä pyritään eritaustaisten ihmisten keskinäiseen yhteistyöhön ja toimintavalmiuteen. Kuitenkin vältetään niiden korostamista, jotta ne eivät olisi esteinä vuorovaikutukselle ja vuoropuhelulle. Kulttuurilla ja uskonnolla on eroja. On tärkeää oppia tunnistamaan, mitkä ovat kulttuuriin ja mitkä uskontoon liittyviä tapoja ja miten ne näkyvät arjessa ja vuorovaikutuksessa eri yhteyksissä. Uskontojen edustajat eivät välttämättä voi tai halua osallistua joihinkin toimintoihin, jotka kokevat itselle soveltumattomaksi. Vuoropuhelu toimii kaksisuuntaisena oppimiskokemuksena parhaimmillaan, jolloin sisällöstä

saadaan tietoa sekä otetaan toiminnassa huomioon uskuntoon liittyvät seikat. (Hammar 2015, 49.)

2.3 Uskonto- ja kulttuurilukutaito

Vuoropuhelu mahdollistaa yhteisöllisyyden ja eheän yhteisön syntymiseen. Kahtiajakautumisten vuoksi tarvitaan välineitä dialogin lisäämiseksi eri ihmisten ja ryhmien välillä. Keskinäisen ymmärryksen ja kunnioituksen edistäminen on uskonto- ja kulttuurilukutaitoa. Se on taitoa kuunnella ja ymmärtää toisen lähtökohtia ja tulokulmia. Esimerkiksi kohtaamallemme ihmiselle uskonto voi olla kaikkiin tekemisiin vaikuttava kokonaisvaltainen elämäntapa ja me emme tarvitse sen ymmärtämiseen välttämättä omaa syvää hengellistä vakaumusta. Toisten kanssa ei tarvitse olla kaikilla elämisen tasoilla tekemisissä ja eikä ihmisiä tulisi pakottaa liian tiiviiseen kanssakäymiseen toisten kanssa, vaan mahdollistaa myös väistäminen. Tällöin täytyy ymmärtää toistemme elämäntapaa ja lähtökohtia. Vaikka ei jakaisi samoja arvoja ja vakaumuksia, ei erilaisuuden läsnäoloa koettaisi uhkana. Näin voimme tehdä rakentavaa yhteistyötä antaen tilaa toisillemme toteuttaa hyväksi katsomaamme elämää ja elää siten yhdessä samassa yhteiskunnassa. (Hammar & Siirto 2016, 226-227.)

Uskonto- ja kulttuurisensitiivisyydellä tarkoitetaan kykyä lukea uskonnollisia ja kulttuurillisia tekijöitä sekä herkkyyttä huomioida näiden vaikutusta ihmisten elämään. Uskonto- ja kulttuurilukutaito liittyy herkkyyden toiminnalliseen ja aktiiviseen ulottuvuuteen. Siinä pyritään keskinäisen ymmärryksen kasvamiseen ja luodaan pohjaa vuoropuhelulle, kun erilaiset maailmankuvia sisältäviä ilmaisutapoja yhteen sovitetaan. (Hammar 2015, 13.)

Vuosien saatossa suomalaisesta toimintakulttuurista on tullut melko uskontoneutraali. Organisoiduissa kohtaamisissa se on politiikan ohella ollut monesti kielletty puheenaihe. Uskontoa puheenaineena on pyritty välttämään tai

ottamaan se esiin vain silloin, kun aihe on esimerkiksi yhteiskunnalle tärkeä. Siitä ei osata eikä haluta puhua ja tämän takia uskonnon vaikutusta on vaikea nähdä yhteiskunnan eri toiminnoissa. Uskontoperäistä ilmiötä ei aina tunnisteta, koska niitä ei ole totuttu tunnistamaan. Uskontolukutaidottomuutta ilmenee kaikkialla, silloin maailmanuskontojen keskeiset sisällöt ja perinteet ovat jääneet tuntemattomiksi. Erilaisia uskonnollisia ilmaisumuotoja ei silloin ymmärretä ja ne saavat silloin erilaisia merkityksiä eri tilanteissa. Tietämättömyydestään johtuen ihminen voi olla ennakkoluuloinen ja ehkä vihamielinenkin eri tavalla uskovia kohtaan ja tämä haittaa yhteistoimintaa. (Kähkönen & Siirto 2015, 21-22.)

Erilaisissa toimintaympäristöissä työskenneltäessä tarvitaan uskontolukutaitoa ja välttämätöntä se on silloin, kun mukana on erilaisia vakaumuksen omaavia. Erilaisia maailmankuvia, vakaumuksia ja niiden ilmaisutapoja joudutaan usein sovittamaan toiminnassa yhteen. Uskontolukutaitoa voi opetella hakemalla tietoa eri uskonnoista, kohtaamalla toisinuskovia ja kuuntelemalla heidän tapaa elää uskontoa arjessa. (Kähkönen & Siirto 2015, 21-22.)

Suomessa uskonnollinen aktiivisuus on matalalla tasolla ja kristinuskon perusopetuksia tunnustetaan vähäisesti. Suomalaiset suhtautuvat uskonnon näkymiseen varauksellisesti. Erityisesti muslimitaustaiset henkilöt ovat tottuneet uskonnon näkyvämpään rooliin ja tunnustamiseen. Suomessa uskonto on tullut keskustelunaiheena hyväksytyksi vasta maahanmuuton tuoman uskontojen läsnäolon ja globaalisuuden kautta. Maahanmuuttajien uskontotaustaan mielletään monenlaisia ristiriitoja, uhkia ja perusrauhan rikkoutumista ja tämä vaatisi uudenlaisia taitoja, jota tuskin saavutetaan eristämällä uskonto muusta. Uskontolukutaidon vahvistamista tarvitaan myös eri ammattiryhmissä. Ammatilainen voi ajatella olevansa neutraali, mutta todellisuudessa ei ymmärrä uskonnollista asiakasta. Journalisti voi laittaa uskonnon syyksi tai ansioksi virheellisesti jonkin asian tai ilmiön. Uskontoon liittyvät havainnot voi jäädä näkemättä tai jokin uskonto voi saada erityiskohtelun hyvässä tai pahassa. Oma valtauskontoa saatetaan katsoa vain omasta näkökulmasta käsin. (Kähkönen 2016, 264, 269.)

Uskonnollisuuteen liittyviä ilmiöt ja niistä keskustelut ovat jännitteisiä keskenään. Kansalaistaitona uskontolukutaito on toisten uskontojen ja vakaumusten tuntemusta. Uskontolukutaito ymmärretään enemmän kansansivistyksellisenä taitona, joka ei ole uskonnollista puhetta ja eikä siihen tarvita omaa vakaumusta. Haaste on vastavuoroinen eli täytyy ymmärtää uskonnollisuutta sekä uskonnottomuutta. Uskontolukutaito ei vaadi aina dialogia, vaikka ne yhdessä voivat täydentää toisiaan. Ensin on oltava uskontolukutaitoa ja ymmärtää, että jokaisella on katselmuksensa, uskonnoton tai uskonnollinen ja siitä heijastuva toimintatapa. Neutraalia katselmusta ei ole. Uskontolukutaito vaatii arvostavaa tasapuolisuutta, mutta ottaa myös kielteiset ilmiöt arvioitavaksi. Taitona se antaa laajan näkemyksen uskonnoista ja katsomuksista ja auttaa hahmottamaan ja jäsentämään niiden roolin yhteiskunnassa. (Kähkönen 2016, 271-272.)

Monimuotoisuus Suomessa näkyy myös muutoksena arjen kohtaamistilanteissa, kun ihmiset puhuvat muitakin kieliä kuin suomea ja ruotsia ja kulttuuritaustat ovat erilaisia. Itsestään selvinä pidetyt tavat voivat poiketa siitä, mihin on totuttu. Pohdittavaksi jää, miten kulttuurien välinen vuorovaikutus toimii ja saadaan asiat toivotulla tavalla hoidettua. Pohdinta ja arjessa tapahtuva vuorovaikutus voivat toimia oppimiskokemuksina ja kehittää valmiuksia kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen. Epätietoisuus ja epäluuloisuus vähenevät, kun vuorovaikutus on toimivaa ja siten mahdollisten ristiriitojen ratkaiseminen helpompaa. (Hammar-Suutari & Pitkänen & Raunia & Säävälä 2011, 17.) Kantasuomalaisten ja ulkomailta muuttaneiden toimintatavat ja asenteet muokkaantuvat molemminpuolisessa sopeutumisessa. Yhteiskunta uudistuu, kun se on vuorovaikutuksessa maahan muuttaneiden toimintatapojen ja arvojärjestelmien kanssa. Sopeutuminen tapahtuu käytännössä arjessa ja vuorovaikutustilanteissa, vaikka politiikat, kotouttamista tukevat palvelut ja asenneilmasto luovat toimintaympäristön. (Hammar-Suutari ym. 2011, 18.)

Suomessa on korostunut ilmapiiri, jossa kansallinen yhtenäisyys ja yhdenmukaisuus ovat korostettuna erilaisuuden ja moninaisuuden sijaan. Tämä on kuitenkin muuttumassa ja monet vähemmistöryhmät haluavat julkista

tunnustautumista ja oikeutusta erilaisuudelleen ja vaikuttamismahdollisuuksia politiikassa. On löydettävä yhtenäisyyden keinoja, kyettävä toimimaan yhdessä yksilöiden erilaisuutta kieltämättä. (Hammar-Suutari ym. 2011, 18-19.)

Kulttuurien välinen vuorovaikutus tapahtuu ihmisten välillä, jossa yksilöiden erot voivat olla isompia kuin ryhmien väliset yleistettävät erot. Kulttuuria ei pidetä selvärajaisena pysyvänä ominaisuutena, vaan kulttuuriselle muutokselle on tilaa. Ihmistä ei siis pitäisi ajatella lähtökohtaisesti vain jonkun kulttuurin edustajana. Erilaisuuden ymmärtäminen ei riitä pelkästään estämään ongelmia, vaan täytyy etsiä yhtymäkohtia, jolle vuorovaikutusta voidaan alkaa rakentaa. Arkipuheessa kulttuuri sekoittuu uskontoon, kansallisuuteen, etnisyyteen ja stereotypioihin. Kulttuuria käytetään myös erilaisuuden selityksenä arkipuheessa. Ihmiset tekevät kulttuuria omilla valinnoillaan ja teoillaan. Kulttuurien sisällä käydään keskustelua, mitkä ovat heidän tapansa toimia ja ajatella. Kulttuuri on osaltaan myös opittua. (Hammar-Suutari ym. 2011, 21-22.)

Suomi on suhteellisen homogeeninen kansallisvaltio, jonka monissa toimintaympäristöissä leimallista on luontevan sosiaalisen vuorovaikutuksen vähäisyys ja eristäytyminen. Tämä johtuu ennen kaikkea rakenteellisista asioista. Molemmipuoliset oppimisprosessit puuttuvat ilman vuorovaikutusta. Rakenteelliset tekijät, erilaiset taustat, asenteet ja kulttuurienvälisen vuorovaikutuksen heikko osaaminen vaikeuttavat vuorovaikutuksen kehittymistä. (Hammar-Suutari ym. 2011, 23-24.)

2.4 Elävä kirjasto kohtaamisen mahdollistajana

Paikallisesti tarvitsemme välineitä tulla toimeen toistemme kanssa, jota voisivat edesauttaa yhteinen tekeminen ja yhteisten kiinnostusten löytäminen. Me olemme osa pakolaisten myötä muuttuvaa maailmaa, jossa yhdessä voimme

auttaa toinen toistamme antamaan eväitä matkalle. (Hammar & Siirto 2016, 228-229.)

Lain mukaan ihmisiä tulee kohdella tasa-arvoisesti ja kunnioittaa ihmisarvoa, maailmankatsomusta ja integriteettiä. Tämä edellyttää tietoisuutta kulttuurista ja identiteetistä sekä uskonto- ja kulttuurisensitiivistä toimimista. Kulttuurisen identiteetin keskeinen lähde on kulttuuri, johon ihminen syntyy. Kansallinen, uskonnollinen tai alueellinen kulttuuri tuottaa merkityksiä. Ihmisten kategorisointi helpottaa, mutta yhtenäisyyden ajatus tukee ennakkoluuloja ja jaottelee helposti meihin ja muihin. On helppoa ajatella, että jonkin etnisen ryhmän kaikilla jäsenillä olisi sama kieli, uskonto, tavat ja traditiot. Monimuotoistuva ympäristö haastaa meitä näkemään kulttuurin roolin ja myös uskonnon merkityksen esimerkiksi osallistavassa toiminnassa. (Gothóni & Kähkönen 2015, 109-110.)

Sosiaalisen vuorovaikutuksen vähäisyyden vuoksi kohtaaminen erilaisten ihmisten kanssa voi jäädä vähäiseksi. Uskonto ja kulttuuri voidaan kokea hyvin sensitiivisenä asiana osin sen vuoksi, että niistä ei ole totuttu puhumaan. Elävässä uskonto- ja kulttuurikirjastossa on uskontoon ja kulttuuriin liittyviä kirjoja, joilta ihmisillä on mahdollisuus kysyä sellaisia asioita, mitä on aina halunnut tietää ja joihin ei normaalisti ole tilaisuutta. Kirjat ovat valmistautuneet puhumaan kirjan nimen mukaisista asioista lukijan kanssa. Kuitenkin kirjalla on mahdollisuus olla vastaamatta, jos hän kokee kysymyksen loukkaavana tai liian henkilökohtaisena. Vuoropuhelun avulla lukija ja kirja voivat oppia toisiltaan ja se voi lisätä uskonto- ja kulttuuritaitoja uuden tiedon valossa.

Oma mielikuvitus, oletukset tai ennakkoluulot ja stereotypiat ohjaavat mielikuviamme, kun meillä ei ole kuin vain satunnaista tietoa toisistamme. Nämä vaikuttavat monesti yhtä aikaa. Elävä kirjasto antaa mahdollisuuden kohdata ja keskustella henkilökohtaisesti hyvin järjestetyssä, vapaassa ympäristössä ”muukalaisen” kanssa. Keskustelu ei velvoita mihinkään ja aikaa siihen on rajoitetusti. Tämän arvellaan olevan yksi merkittävä syy, miksi Elävä kirjasto on

tullut suosituksi. (Järjestäjän käsikirja 2005, 10.) Elävä kirjasto on kuin tavallinen kirjasto, mutta paperisten kirjojen sijaan siellä lainataan oikeita ihmisiä keskustelua varten. Kirjat edustavat erilaisia vähemmistöjä tai ryhmiä, jotka kohtaavat syrjintää, ennakkoluuloja, stereotyyppioita ja rasismia. (Elävä kirjasto i.a.) Elävä uskonto- ja kulttuurikirjasto ei ole täysin Elävän kirjaston mukainen, vaan muunneltu. Aidossa Elävässä kirjastossa on edustettuna kaikki vähemmistöt, kuten vammaiset, sukupuolivähemmistöt ym. Tämän toteutuksen aihe on rajattu uskontoon ja kulttuuriin. (Salmela 2017.)

3. KAKSIOSAINEN KOKONAISUUS: TAPAHTUMA JA RAPORTOINTI

3.1 Toiminnallinen opinnäytetyö ja menetelmät

Kehittämispainotteista opinnäytetyötä sanotaan usein toiminnalliseksi opinnäytetyöksi. Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena on toiminnan järjestäminen. Siinä yhdistyy käytännön toteutus ja raportointi tutkimusviestinnän keinoin. (Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä 2010, 33.)

Toiminnallinen opinnäytetyö kehittää työelämää käytännönläheisyydellä. Siinä on tutkiva ja kehittävä ote. Tutkimus on lähinnä selvityksen tekemistä. Tutkiva ote tarkoittaa siinä teoreettisen lähestymistavan valinnan perusteita, tekemisen ja kirjoittamisen pohdintaa ja kriittisyyttä. Raportti muistuttaa kertomusta, joka etenee työprosessin mukaan. Raportointi on siis osa dokumentointia ja tuotos on olennainen osa toiminnallista opinnäytetyötä. Raportista selviää miten työn aihe ja tekemisen kohteet ovat löytyneet, ratkotut kysymykset ja keinot vastauksien saamiseksi. (Airaksinen & Vilkka 2003, 51, 55, 57, 82-83.) Toiminnallinen opinnäytetyö on kaksiosainen. Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksena oli Elävä uskonto- ja kulttuurikirjasto -tapahtuma. Raportissa pyrin kertomaan toiminnan eri vaiheet, valinnat ja tulokset. Ammattiteoria kuvaa, miksi tällaista toimintaa tarvitaan.

Kun halutaan ymmärtää jotain ilmiötä kokonaisvaltaisesti, laadullinen tutkimusmenetelmä toimii selvityksen toteuttamisessa. Aineistojen keräämiseen voidaan käyttää yksilö- tai ryhmähaastattelua ja yksilöhaastattelun tapana toimii lomakehaastattelu. Suuntaa antava tieto riittää usein toiminnallisessa opinnäytetyössä. Kysymykset ovat avoimia asiaan liittyen. (Airaksinen & Vilkka 2003, 65-66.) Tässä opinnäytetyössä käytin laadullista tutkimusotetta kirjojen palautelomakkeen muodossa selvityksen toteuttamiseksi sekä lukijoiden antamaa vapaata palautetta palauteseinälle. Kirjallista palautetta tarvittiin, koska tapahtumassa ei ollut aikaa saada sitä tietoa suullisesti jokaiselta. Lisäksi

dokumentointi jälkikäteen oli helpompaa. Sekä kirjojen että lukijoiden palaute oli tärkeää tavoitteiden onnistumisen mittaamisen sekä tapahtuman kehittämisenäkökulman kannalta.

3.2 Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus

Teen opinnäytetyön Esikoto- hankkeelle ja sen Diakin osatoteutukselle. Kehittämistehtäväni on tuoda uskonto- ja kulttuurisensitiivistä tietoutta Elävän uskonto- ja kulttuurikirjaston muodossa Kuusamoon. Elävää uskonto- ja kulttuurikirjastoa ei ole ennen Kuusamossa järjestetty eli tapahtumaa suunniteltiin, kehitettiin ja toteutettiin yhdessä eri toimijoiden kanssa. Esikoto-hanke oli järjestämässä Pohjois-Pohjanmaalla ensimmäistä kertaa Elävän uskonto- ja kulttuurikirjaston myös Pudasjärvelle ja Ouluun. Tarkoitus oli, että tämä ei jäisi ainoaksi kerraksi, vaan että tapahtumalle saataisiin jatkumo.

Esikoto-hanke on iso hanke, jonka kohderyhmää ovat turvapaikanhakijat ja heidän kanssaan toimivat järjestöt, vapaaehtoiset ja vertaisohjaajat. Sen toiminta-alueena ovat Oulu, Kempele, Muhos, Pudasjärvi ja Kuusamo. Esikoto-hankkeen tavoitteena on luoda esikotouttamisen ja –kuntoutumisen hyvä malli mahdollistaen turvapaikanhakijoiden aktiivisen osallisuuden, jotta turvapaikanhakuvaiheesta saadaan hyödyllisempi turvapaikanhakijan ja suomalaisen yhteiskunnankin näkökulmasta. Esikotouttaminen ja –kotoutuminen tapahtuu siinä vaiheessa, kun henkilö on kirjattu turvapaikanhakijaksi ja odottaa turvapaikkapäätöstä. Tällöin luodaan pohjaa kotoutumiselle, jos henkilö saa oleskeluluvan. Keskeistä on osallistaminen ja aktivointi sekä mielekkään toiminnan tarjoaminen laitostumisen ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Järjestökenttä tarjoaa monenlaista tekemistä ja tilaisuuksia kohdata suomalaisia luontevasti. (ODL 2017.)

Elävän kirjaston tavoitteena on lisätä ihmisten tietoisuutta ja ihmistenvälistä rakentavaa vuoropuhelua ennakkoluuloista, jotka johtavat monesti syrjintään (Abergel ym. 2005, 23). Elävä kirjasto on siis ennakkoluuloja purkava ja syrjintää ehkäisevä menetelmä. Kohtaamisilla ja vuoropuhelulla se pyrkii edistämään moninaisuutta, ihmisoikeuksia ja ihmisarvon kunnioittamista. Se toteutetaan yhteisten periaatteiden mukaisesti, mutta jokainen tapahtuma muodostuu omannäköiseksi. Järjestäjät muokkaavat menetelmää perussääntöjen puitteissa omaan toimintaympäristöön sopivaksi. (Elävä kirjasto i.a.) Elävän kirjaston yleisien tavoitteiden lisäksi tämän opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä vuoropuhelua turvapaikanhakijoiden ja valtaväestön välillä sekä lisätä uskonto- ja kulttuuritietoutta vuoropuhelun avulla. Tavoitteena oli myös kaksisuuntaisen vuoropuhelun lisääminen, dialogi.

4. PROSESSIN KUVAUS

Prosessin kuvaus sisältää Elävän uskonto- ja kulttuurikirjaston järjestämisen kuvauksen; suunnitelman, tapahtuman kuvauksen ja palautteen arvioinnin.

Elävä kirjasto etenee seuraavalla tavalla: ensin ideoidaan ja selvitetään tavoite ja kohderyhmä sekä missä ja milloin Elävä kirjasto järjestetään. Sitten etsitään yhteistyökumppanit ja sovitaan roolit ja vastuu sekä jaetaan resurssit. Sen jälkeen suunnitellaan käytännön logistiikka, mistä tila jne. Tämän jälkeen suunnitellaan kirjalueteloa, pohditaan mitä viestiväyliä käytetään ja aloitetaan kirjojen rekrytointi. Kirjat etsitään ja suunnitellaan tapahtumatiedotus pohtien, miten viesti saadaan kohderyhmälle. Tämän jälkeen toteutetaan tapahtumatiedotus. Kirjat perehdytetään noin viikkoa ennen Elävää kirjastoa. Tämän jälkeen on itse tapahtuma, joka kestää 4 tuntia. Järjestäjät purkavat ja arvioivat keskenään tapahtumaa heti tai viimeistään viikon sisään Elävän kirjaston jälkeen. Lopuksi lähetetään vielä kiitoskirje vapaaehtoisille kirjoille. (Elävä kirjasto i.a.)

Elävää kirjastoa on pidetty monien festivaalien yhteydessä, mutta se voidaan pitää myös erillisenä tapahtumana. Erillisessä tapahtumassa kirjoja on tarjolla rajatumpi määrä. Etuna on, että se on lyhytkestoisempi ja yksinkertaisempi järjestää. Haasteena siinä on taas sen markkinointi ja haavoittuvuus, sillä järjestäjät eivät voi hallita kaikkia osatekijöitä. Kirjaluetelo tulisi sisältää erilaisia kirjoja, jotta se olisi kiinnostava. (Järjestäjän käsikirja 2005. 26-27.) Kuusamon Elävä uskonto- ja kulttuurikirjasto toteutettiin rasismin vastaisella viikolla 23.3.2017 klo 14.00–18.00 erillistapahtumana Kuusamon pääkirjastolla ja kirjojen kaksituntinen perehdytys oli viikkoa aiemmin 16.3.2017.

4.1 Palaverit

Sain sähköpostiin viestin, jossa kyseltiin opinnäytetyön tekijöitä Esikoto-hankkeeseen. Olin ilmeisesti ainut, kuka viestiin vastasi ja Esikoto-hankkeen Diakin osatoteutuksesta Sirpa Salmela ehdotti minulle, järjestäisinkö opinnäytetyönä Elävän uskonto- ja kulttuurikirjaston Kuusamoon. En ollut kuullut koskaan elävästä kirjastosta, mutta se kuulosti todella mielenkiintoiselta ja halusin olla siinä mukana. Hanke oli järjestämässä tapahtumaa myös Ouluun ja Pudasjärvelle samaisena rasismiin vastaisella viikolla.

Sovimme ensimmäisen palaverin yhteistyökumppaneiden kanssa. Siinä käytiin elävän kirjaston ideaa läpi ja kunkin henkilön vastualueet. Mukana palaverissa oli projektikoordinaattori Sirpa, Ouluun tapahtumaa järjestävä harjoittelija Marja Tervahauta, Kuusamon kirjaston johtaja Ritva Niemeläinen ja JÄKE-projektin koordinoija Mairit Toppi. Mairit on tekemisissä yhdistyksien kanssa, joten hänen tehtävä oli viedä Elävää uskonto- ja kulttuurikirjastotapahtumaa heidän tietoisuuteen. Kuusamon kirjasto antaa tilat tapahtumalle ja perehdytykseen. Lisäksi Ritva toimii minun kanssa yhteistyössä tapahtuman suunnittelussa ja järjestämisessä. Minun tehtävä oli ottaa kokonaisvastuu tapahtumasta, johon saisin tuen hankkeesta. Toimin siis yhteyshenkilönä tässä tapahtumassa. Pohdimme jo palaverissa, millaisia kirjoja me Kuusamoon voitaisiin alustavasti kysellä. Sovimme vielä Sirpan kanssa, että pidetään kahdestaan palaveri, jossa sitten tarkensimme keskinäistä vastuujakoa ja suunnittelimme tulevaa.

Kuusamossa tapasimme Ritvan ja kirjastonhoitaja Teemun kanssa, jossa suunnittelimme tapahtumaan alustavan kirjaluettelon ja jaoimme vastuuta rekrytoitavista kirjoista. Suunnittelimme tilat, mihin rakennetaan paikat lainauksille sekä suunnittelimme ryhmien tuloa. Mietimme, mitä mahdollisia ihmisiä Kuusamossa asuu uskonnon tai kulttuurin saralta, jotka voivat kokea ennakkoluuloja. Jaoimme Ritvan kanssa rekrytoivat kirjat sillä periaatteella, jos toisella oli jokin henkilö jo tiedossa, keneltä lähteä aluksi kysymään. Haastavaa siinä on, että ei ole linkkejä kyseisiin ihmisiin olemassa. Pyrimme ottamaan ensin

yhteyttä tuntemiimme ihmisiin ja mahdollisesti sitä kautta uusiin kontakteihin. Emme välttämättä tunteneet ketään ihmistä jostain uskonnosta, mutta etsimme internetistä yhdistyksen tai jonkun yhteyshenkilön yhteystiedot, jonka kautta kyselimme halukkuutta olla mukana tapahtumassa. Tavoitteenamme oli hankkia vähintään kymmenen kirjaa, jotta kirjaluetelo olisi tarpeeksi monipuolinen, kuitenkin korkeintaan viisitoista kirjaa, jotta kokonaisuus pysyy jotenkin hallittavissa. Lisäksi täytyi ottaa kirjaston tilat huomioon, paikalle pystyi rakentamaan reilu kymmenen lukijapaikkaa ympäri kirjastoa. Tarvitsimme tapahtumaan neljä kirjastonhoitajaa, joissa me kolme toimimmekin Sirpan lisäksi.

Tavoitteemme oli saada vähintään 10 kirjaa rekrytoitua. Suunnittelimme alustavan kirjaluetelon, joka sai elää sen mukaan, ketä saimme mukaan. Kirjat mietimme Kuusamon näkökulmasta. Alustavaan kirjalueteloon kuului venäläinen, ortodoksi, helluntalainen, suomalainen mies, maahanmuuttajatyötä tekevä diakoniatyöntekijä, lestadiolainen, jehovan todistaja, kristitty pappi, romani, kongolainen kiintiöpakolainen, muslimi, vapaaehtoistyöntekijä, maahanmuuttaja, turvapaikanhakija ja arabi.

4.2 Kirjojen rekrytointi

Elävät kirjat ovat Elävän kirjaston tärkein palanen. Elävään kirjastoon täytyy saada hyvä kirjakokoelma ja kirjoista täytyy huolehtia hyvin. Kirjaluetelo ja rekrytointi ovat vaativin ja tärkein tehtävä Elävän kirjaston järjestämisessä ja valmisteluissa. Kirjojen määrä ja sisältö muokkautuvat toteutusympäristön mukaan. Elävänä kirjana oleminen ei ole keino ajaa omaa asiaansa, kuten uskonnollista laukoa tai myyntiä. (Järjestäjän käsikirja 2005, 31, 34.)

Lähestyimme rekrytoitavia henkilöitä puhelimitse, kasvotusten tai sähköpostitse. Elävä kirjasto ei ollut kenellekään tuttu, joten täytyi valmistautua kertomaan samalla sen ideasta pääpiirteittäin. Huomasimme, että aihe voi olla hyvin

sensitiivinen. Monet ihmiset eivät rohjenneet lähteä mukaan. Ideaa kyllä keuhuttiin kovasti, mutta ei oltu välttämättä valmiita antamaan omia kasvoja kyseiselle ryhmälle. Monet epäilivät sitä, etteivät osaa puhua tällaisista asioista tai ei ollut rohkeutta riittävästi. Osa kirjoista kuitenkin suostui heti ja halusi olla mukana tällaisessa tapahtumassa. Ehkä kirjalta vaaditaan jonkinlaista rohkeutta olla valmis keskustelemaan itselle tärkeästä, henkilökohtaisestakin asiasta. Toisaalta liika puheliaisuus voi päinvastoin olla esteenä vuorovaikutukselle. Lisäksi huomioitavaa oli se, että työssäkävillä ei välttämättä ole ylimääräistä aikaa kirjan tehtävään. Kirjojen rekrytointi on Elävän kirjaston järjestämisessä suurin työ. Siinä täytyy kestää epävarmuutta, sillä kirjatilanne eli matkan aikana. Viestiin ei välttämättä vastattu tai haluttiin miettimisaikaa. Miettimisajan päätteeksi kirja saattoi ilmoittaa, että ei lähde mukaan, joten oltiin taas lähtötilanteessa. Sirpa oli yhteydessä SPR:n kanssa ja he ilmoittivat minulle melko lähellä tapahtumaa, että heidän kautta saadaan mukaan turvapaikanhakijoita tai sen saaneita henkilöitä. Henkilöiden määrä oli perehdytykseen asti vielä epävarmaa. Kirja sai itse määritellä oman lopullisen nimensä, joten emme ennen perehdytystä tienneet vielä kuin alustavat kirjanimiehdotukset.

Lähellä perehdytystä näytti, että meillä oli tulossa jopa 15 kirjaa, mutta tiesimme, että mikään ei ole vielä varmaa. Kokemus näytti, että kannattaa pyytää muutama kirja yli tavoitellun, koska vapaaehtoisina toimivien kirjojen tilanne voi muuttua.

4.3 Ryhmien, tilojen, lounaan ja materiaalien suunnittelu

Suunnittelimme elävään kirjastoon, että voimme vastaanottaa sinne myös ryhmiä. Ritvalla oli valmiina sähköpostiryhmiä, jotka tavoittivat Lukion koulun ja ammattikoulun opettajat. Sähköpostiviestiin kerroimme tapahtumasta ja pyysimme ilmoittautumaan ryhmää mukaan. Sirpa oli yhteydessä vastaanottokeskukseen. Kuitenkin kävi niin, että saimme tiedon, että vastaanottokeskus lopettaa Kuusamossa toimintansa seuraavalla viikolla. Vastaanottokeskus sai tiedon tapahtumasta ja tieto oli myös heidän

ilmoitustaulussa. Emme lähteneet kuitenkaan tästä syystä houkuttelemaan ihmisiä sieltä erikseen mukaan. Joka tapauksessa suunnittelimme, että voimme ottaa vastaan kouluryhmän kello 14.00 ja 14.30. Vastaanottokeskuksen väkeä olisimme ottaneet vastaan kello 15.00 ja yhdistyksen väki oli kutsuttuna kello 16.00 eteenpäin.

Keskustelua edistää leppoisa, vapaamuotoinen tila, joka saa kirjat ja lukijat tuntemaan olonsa mukavaksi. Kirjojen odotustila tulisi osittain näkyä, mutta olla osittain suljettu, jotta asiakkaiden liikkuminen siellä olisi rajoittunutta. Tiski on hyvä olla sisäänkäynnin luona, kun lukijat ottavat ensin yhteyden kirjastonhoitajiin. Tilan on oltava tarpeeksi suuri, että sinne mahtuu istumaan ja rauhassa etsimään kirjaa. (Järjestäjän käsikirja 2005, 27.) Kirjastoon tultaessa on heti iso aula, johon suunnittelimme elävän kirjaston tiskiä, jossa kirjastonhoitajat esittelevät kirjakansiota lukijoille ja josta kirjastonhoitaja saattaa lukijan ja kirjan vapaalle paikalle keskustelemaan lainan ajaksi. Tiskin paikka aulassa on siinä mielessä hyvä, että kirjasto on normaalisti auki, joten se häly, mikä siitä lähtee, ei haittaa kirjaston normaalia toimintaa ja muuta lainausta. Lisäksi aulassa on sopivasti tilaa jonotusta ja miettimistä varten. Ainut, että kirjastonhoitaja sai hyötyliikuntaa kiikkuessa portaita useita kertoja päivän aikana. Puhelintulkkauspaikat varasimme kahteen huoneeseen, jotka sijaitsivat lainaustiskin takana. Niille halusimme varata hiljaisen tilan, jotta tulkkaus sujuisi ilman taustahälyä. Kirjaston lukusali jätettiin kirjaston käyttöön, mutta elävien kirjojen lukupaikkoja sijoittelimme ympäri kirjastoa. Elävien kirjojen odotustila oli taidesalongissa, tilavassa viihtyisässä huoneessa.

Elävän kirjaston periaatteisiin kuuluu, että vapaaehtoisille kirjoille ja kirjastonhoitajille tarjotaan ruoka tai vähintään suolaista naposteltavaa itse tapahtumassa. Olimme pyytäneet tarjouksen kirjaston viereisestä kaupungin lounasravintolasta kirjojen ja kirjastonhoitajien lounaista. Lounastaminen tapahtui omalla ajalla ennen kello 13.00. Lisäksi tilasimme samasta paikasta kahvit ja pullat paikalle tuotuna. Nämä kustansi Esikoto-hanke. Kirjaston puolesta oli kirjojen odotustilassa pientä naposteltavaa ja juomista.

Elävän kirjaston materiaalia on saatavilla paljon Allianssin sivuilta, josta niitä voi muokata omaan tapahtumaan soveltuviksi. Valmistin materiaalia tapahtumaan, mutta kaikkea ei tarvinnut itse alusta lähtien tehdä, sillä käytimme joitain samoja pohjia Oulun ja Pudasjärven tapahtumien kanssa ja muokkasimme niitä Kuusamon tarpeisiin. Materiaaleja tarvitsimme esitteen kirjoille, esitteet tapahtumasta, perehdytysdiat, hyödyllisiä vinkkejä kirjoille, lainauskirjan, lainassa- vapaana- taulut ja niihin laminoidut kirjojen nimet, kirjaesittelyiden pohjat ja kirjastokortit.

4.4 Elävien kirjojen perehdytys

Kaksi tuntinen perehdytys pidettiin viikkoa ennen tapahtumaa Kirjaston tilassa. Kaksi ihmistä ei päässyt mukaan perehdytykseen, mutta perehdytin toisen heistä puhelimitse ja toinen sai perehdytyksen toiselta kirjalta. Perehdytyksessä oli mukana arabiankielinen kokemusasiantuntija, joka tulkkasi perehdytyksen sitä tarvitseville sekä varattuna yksi puolen tunnin puhelintulkkaus. Sovimme Sirpan kanssa, että minä pidän perehdytyksen kirjoille ja Sirpa ottaa puhelintulkkauksen haltuun.

Muokkasin perehdytysdiat Kuusamon tietoja vastaaviksi. Ohjelmassa kävimme läpi, mikä elävä kirjasto on ja miten se toimii, elävien kirjojen ja kirjastonhoitajien tehtävän sekä elävä kirjasto- päivän kulun. Perehdytyksessä halusin varmistaa, että kirjat ja kirjastonhoitajat ymmärtävät idean oikein ja tarvittaessa voivat kysellä ja keskustella aiheesta. Halusin myös varmistua, että kaikki tuntevat elävän kirjaston säännöt. Lainaaminen perustuu siis molemminpuoliseen kunnioitukseen. Vaikka lukija ja kirja eivät jakaisi samanlaisia arvoja ja katsomuksia, tulee heidän kunnioittaa toisiaan ihmisinä ja käyttäytyä ystävällisesti. Lukijaa kannustetaan kyselemään kirjalta asioita, mitä on aina halunnut tietää. Kirjan ei ole kuitenkaan pakko vastata liian henkilökohtaisiin kysymyksiin. Kirja tulee palauttaa samassa henkisessä ja fyysisessä kunnossa,

kuin se oli ennen lainausta. Kirja voi myös lopettaa keskustelun, jos häntä kohdellaan loukkaavasti tai huonosti.

Perehdytyksessä jokainen kirja valmisti oman kirjaesittelyn. Niihin kirjat listasivat yleisimmät stereotyyppiat ja ennakkoluulot, joita kirjojen edustamiin ihmisryhmiin liitetään. Kukin kirjoista sai itse viime kädessä päättää, mitä esittelyssä lukee. Esittely kuvaa nimenomaan ryhmään kohdistuvia ennakkoluuloja, ei suoraan kirjana olevaa ihmistä. Huomioitavaa oli se, että ennakkoluuloja voidaan kuvata myös huumorin kautta. Esittely voi olla provokatiivinenkin ja siihen ei kannata laittaa sellaisia asioita, mistä ei ole halukas puhumaan. Perehdytyksessä kannattaa varata riittävästi aikaa kirjaesittelyiden tekemiseen, sillä ne veivät yllättävästi aikaa. Autoimme toisiamme esittelyiden teossa; millaisia ennakkoluuloja toisilla oli kirjan edustamasta ryhmästä. Kirjaston puolesta joimme perehdytyksen lomassa kahvia ja teetä sekä saimme pientä naposteltavaa. Perehdytys oli myös oiva tilaisuus kohdata ja tutustua toisiimme. Valmistin perehdytyksen jälkeen kirjakansion kirjojen luonnostelemista esittelyistä. Kirjakansioita tulostettiin kolme kappaletta, jotta monella olisi yhtä aikaa mahdollisuus tutustua kirjaluetteloon.

Perehdytyksessä ei keretty käymään tarkoin kirjastonhoitajien erityisiä tehtäviä tai työnjakoa ajan puutteen vuoksi. Tässä tapauksessa kirjastonhoitajina toimivat minun ja Sirpan lisäksi kirjaston kaksi työntekijää ja sovimme, että lähetän heille perehdytysdiat, jotka onnistuvat yksinkin lukea. Perehdytyksessä sai kuitenkin ideasta kiinni ja samat säännöt koskivat myös kirjastonhoitajia kuin kirjojakin.

4.5 Tapahtuma

Kirjastossa kävi leppoisan elämänmakuinen vilinä, kun ihmiset ottivat selvää ennakkoluulojen paikkansapitävyydestä ja lainasivat elävän kirjan 20 minuutiksi yksin tai kaverin kanssa. Kirjan saattoi valita esittelykansiosta, johon kirjat olivat

nimenneet itsensä edustamansa ryhmän mukaan ja kuvanneet yleisimmät kohtaamansa ennakkoluulot. Kirjastonhoitajat esittelivät kirjavalikoimaa lukijoille ja saattoivat heidät lainauksen ajaksi rauhalliseen paikkaan keskustelemaan valitseman kirjan kanssa. Käytössä oli myös arabian ja darin tulkit. Kirjalta oli lupa kysyä sellaisia kysymyksiä, joita on aina halunnut kysyä kyseisen ihmisryhmän edustajalta. Vaikka lukutilanne saattoi aluksi jännittää, jo ensimmäisen lainakerran jälkeen lukijoista huokui innostuneisuus ja monet halusivat lainata useampia kirjoja. Elävässä kirjastossa voidaan kerätä kvantitatiivista tietoa; Kuinka paljon lainakertoja ja lukukertoja oli? Lainauskirjasta selviää myös, mitkä kirjoista olivat suosituimpia (Järjestäjän käsikirja 2005, 57-58). Jokaista kirjaa lainattiin ja lukukertoja oli 73. Lainatuin kirja oli Palestiinalainen muslimi ja toiseksi suosituin Romanimies.

Kirjoina Elävässä uskonto- ja kulttuurikirjastossa Kuusamossa oli yhteensä 11 kirjaa. Kirjat olivat Afgaaninuori, Helluntalainen, Karjalais-ortodoksinen mies, Maahanmuuttotyötä tekevä diakoniatyöntekijä, Pakolainen, Palestiinalainen muslimi, Paluumuuttaja, Romanimies, Suomalainen mies, Vanhoillislestadiolainen ja Vapaaehtoinen.

Kirjojen ja lainaajien väliset kohtaamiset ovat spontaaneja ja ilmapiiri on luottamuksellinen. Järjestäjät tekevät tapahtuman puitteet, mutta eivät tarkalleen tiedä lainauksien keskusteluiden sisältöä. On luotettava kirjoihin, että he toimivat Elävän kirjaston tavoitteiden mukaan. (Järjestäjän käsikirja 2005, 38.)

Kirjastonhoitajien päätehtävä on huolehtia lainauksista ja he toimivat lukijoiden ja kirjojen välissä yhdyshenkilöinä. Heiltä odotetaan hyvää kommunikointia kirjojen ja lukijoiden kanssa. Käytännön osaamista tarvitaan kirjastokorttien täyttämiseen, lainojen ja palautuksien seurantaan ja sääntöjen noudattamisen huolehtimiseen. Kirjastonhoitajien tärkeä tehtävä on auttaa lukijoita ymmärtämään Elävän kirjaston idea, säännöt ja löytämään sopiva kirja lainattavaksi. Kirjastonhoitajat olisi hyvä erottua esimerkiksi t-paidasta tai nimilapusta. (Järjestäjän käsikirja

2005, 49-50.) Meillä kirjastonhoitajilla oli käytössä painetut vihreät t-paidat ja nimilaput.

Yhden kirjastohoitajan tehtävä oli ”hengata” kirjojen kanssa eli huolehtia heistä ja heidän viihtyvyydestä sekä tauotuksesta. Kirjastonhoitajan mukaan heillä oli yhdessä leppoisaa ja kahvitauot sujuivat luontevasti silloin kun lainauksia ei ollut. Mielenkiintoisia keskusteluja käytiin myös siellä. Keskusradiosta mainostettiin välillä vapaina olevia kirjoja erään kirjan ideasta. Kuitenkaan kirjat eivät vaikuttaneet tuskastuneilta, vaikka lainauksia ei kaikille paljon tullutkaan. Kirjojen yllätykseksi Suomalainen mies oli niinkin suosittu kirja. Esimerkiksi romanimies oli ollut hyvillään eräästä lainauksesta ja kertoi käyneensä mahtavan keskustelun. Jälkikäteen myös lainaaja kertoi saman asian. Muutkin lainat olivat olleet hyviä kokemuksia. Monet kirjat olivat hyvillään, että saivat olla mukana ja oli hienoa, että kaikkia kirjoja lainattiin useamman kerran.

Lukijat olivat innoissaan ”positiivisella tavalla kiihtyneitä” ja kertoivat käyneensä hyviä keskusteluita kirjojen kanssa. Monet valitsivat kirjaa pitkään, osa luki todella monta kirjaa ja jotkut kävivät jopa välillä kotona ja tulivat uudestaan lainaamaan. Osalle lainaajalle elävä kirjasto oli uusi asia ja he eivät olleet huomanneet tiedotusta. Suurin osa lainaajista oli kuitenkin sellaisia, jotka olivat tulleet varta vasten tapahtumaan. Harva kirjaston asiakkaista innostui paikan päällä lainaamaan, jotka eivät olleet tulleet elävää kirjastoa varten sinne. Noin puolet lainauksista lainattiin enemmän kuin yhden ihmisen voimin. Kirjastonhoitajien omatkin ennakkoluulot karisivat kirjojen kanssa keskusteltaessa.

Lähetin tapahtuman jälkeen kaikille kirjoille kiitoskirjeet, jossa kirjat saivat kuulla lukijoiden antamaa palautteita tapahtumasta ja lainauksista.

5. TULOKSET

Elävän kirjaston tavoitteena on mitattavissa olevien tavoitteiden saavuttaminen. Lisäksi siinä selvitetään kirjojen, kirjastonhoitajien ja järjestäjien yleisiä kokemuksia, jotta mahdollista uutta tapahtumaa voitaisiin kehittää. Kyselylomakkeet ovat helposti hallittavissa oleva tiedonkeruutapa. Kirjoille laaditaan oma kyselylomake. Lukijoille tarkoitettu kyselylomake tulisi olla lyhyt ja muutamassa minuutissa täytettävissä oleva. (Järjestäjän käsikirja 2005, 57-58.) Päädyimme lukijoiden kohdalla palauteseinään, johon lukijat lainauksen jälkeen saavat kirjoittaa vapaan palautteen apukysymyksiä käyttäen post-it lapulle. Halusimme, että lukijat saavat antaa palautteen mahdollisimman helposti ja uudemmalla tavalla. Pohdimme, olisimmeko ottaneet käyttöön sähköisen seinän, mutta Pudasjärvellä tämä oli annettu mahdollisuutena palautteen antamiseen ja käydessäni katsomassa sitä, ei palautetta ollut sinne annettu. Lukijoiden palautteesta halusimme saada selville, tavoitettiinko asetetut tavoitteet. Kirjoille oli käytössä oma kyselylomake.

Kehittämistehtäväni oli tuoda uskonto- ja kulttuurisensitiivistä tietoutta Elävän uskonto- ja kulttuurikirjaston muodossa Kuusamoon. Tapahtuma järjestyi eri vaiheiden jälkeen. Tässä luvussa arvioidaan saatua palautetta peilaten sitä tavoitteisiin ja taustalla olevaan teoriaan. Tarkoitus oli, että tämä Elävä kirjasto ei jäisi ainoaksi kerraksi Kuusamossa, vaan että tapahtumalle saataisiin jatkumo. Kirjasto oli halukas yhteistyöhön järjestämään Elävän kirjaston uudestaan myös ensi vuonna. Esikoto-hankkeen kohderyhmää oli mukana tässä Elävässä kirjastossa niin lainaajien kuin kirjojen muodossa. Tämä mahdollisti kohdata suomalaisia ja turvapaikanhakijoita luontevasti.

Monissa Suomen toimintaympäristöissä leimallista on luontevan sosiaalisen vuorovaikutuksen vähäisyys ja molemminpuoliset oppimisprosessit puuttuvat ilman tätä vuorovaikutusta (Hammar-Suutari ym. 2011, 23-24). Uskonnoistakaan ei välttämättä osata eikä haluta puhua ja tämän takia sen vaikutusta on vaikea nähdä eri toiminnoissa (Kähkönen & Siirto 2015, 21-22). Ennakkoluulojen ja

stereotyyppioiden välttämiseksi on tärkeää kehittää keskinäistä kunnioitusta, vuoropuhelua ja kuuntelemista (Vatka 2017). Kulttuuri on osaltaan opittua ja ei ole selvärajainen pysyvä ominaisuus, vaan sen muutokselle on tilaa. Ihmistä ei siis pitäisi ajatella lähtökohtaisesti vain jonkun kulttuurin edustajana. (Hammar-Suutari ym. 2011, 21-22.)

Elävä kirjasto jo menetelmänä on yhdenvertaisuutta edistävä. Ihmisten välisillä kohtaamisilla eli tässä tapauksessa lainauksilla ja sen mahdollistavalla vuoropuhelulla lisättiin tietoisuutta toisen uskonnosta tai kulttuurista, joka osaltaan ehkäisee ja raivaa ennakkoluuloja ja syrjintää. Lainaus antoi mahdollisuuden kohdata johonkin ryhmään kuuluva ihminen, mutta huomata kuitenkin jokaisen ihmisen olevan yksilö ryhmäjäsenyydestä riippumatta. Palautteen pohjalta kirjat kokivat tärkeäksi, että he saivat antaa oikeaa tietoa kyseisestä ryhmästä. Lukijat kokivat tärkeäksi saada uutta tietoa ja mahdollisuuden kysyä tyypillisistä ennakkoluuloista kirjoilta ja näin häivyttää omia ennakkokäsityksiä. Lainauksien sisältämät keskustelut jäivät kirjan ja lukijan välisiksi. Tarkkaa tietoa siitä, mitä ennakkoluuloja oli hälventynyt tai millaisia uusia asioita oli opittu ei saada, vaan se, mitä lukijat ja kirja ovat itse halunneet tuoda vastauksissaan ilmi.

5.1 Kirjojen palautelomake

Kirjat täyttyivät kirjoille tarkoitetun palautelomakkeen päivän loppuksi. Ensimmäiseen kysymykseen, miltä nyt tuntuu, 9 ympyröi hymynaaman, 2 neutraalin naaman. Osaan kysymyksiin vastattiin numeroin 1-5, 1 tarkoittaen huonointa ja 5 parhainta. Kaikille jäi kirjana olemisesta erittäin hyvä kokemus. 4 arveli lukijoiden kiinnostuksen ja halun oppia olevan 4 luokkaa ja loput 8 arvelivat sen olevan 5. Kirjastonhoitajien ja järjestäjien antamasta tuen apu arvioitiin neljässä palautteessa nelosella, kuudessa palautteessa viidellä ja yhdessä yli asteikon kuutosella. Työaika ja sen kesto koettiin yhdessä palautteessa kolmosena, kolmessa palautteessa nelosena ja seitsemässä vitosena eli erittäin

sopivana. Tapahtumassa ei siis nähty mitään suuria puutteita kirjojen osalta, vaan oltiin tyytyväisiä kokemukseen, lukijoiden haluun oppia uutta, kirjastonhoitajiin ja pääasiassa myös työaikaan.

Ihmisten käsitykset eri ryhmiin kuuluvista ihmisistä ovat yleensä enemmän ennakkoluuloja kuin faktatietoa, esimerkiksi maahanmuuttajilla ei ole usein tarpeeksi tietoa suomalaisista ja suomalaisilla maahanmuuttajista (Hammar & Siirto 2016, 226). Toimintatapojen ja asenteiden muokkautumiseen tarvitaan molemminpuolista sopeutumista, joka tapahtuu vuorovaikutustilanteissa (Hammar-Suutari ym. 2011, 18). Tarkoitus oli, että lainauksen aikana lukija oppisi kirjalta ja parhaimmillaan se olisi molemminpuolinen oppimiskokemus.

Kirjojen palautelomakkeessa kirjat vastasivat kysymykseen, miten heidän mielestään lukijat hyötyivät kirjojen lainaamisesta. Vastauksissa tulikin esiin, että lukijat saivat suomalaisesta miehestä ja suomalaisista tavoista käsityksen lainauksien aikana. Lainaajat saivat myös tietoa afganistanilaisesta kulttuurista ja afgaaneista ja erityisesti nuorten tilanteesta siellä. Kirja koki tärkeäksi, että lukijat saivat oikeaa tietoa haluamastaan aiheesta sekä saivat uusia ajatuksia. Eräs kirja arveli, että joitain ennakkoluuloja pystyi häivyttämään kirjana ollessa. Lukijat saivat paremman käsityksen kyseessä olevasta kirjasta. Eräs kirjoitti, että tämä avasi silmät erilaisuuden kohtaamiseen. Lukijat saivat vastauksia kysymyksiinsä. He saivat lisää tietoa esimerkiksi diakoniatyön periaatteista ja Kuusamon maahanmuuttotilanteesta. Isojen kysymysten äärellä oltiin. Kirja toivoi onnistuvan lisäämään ymmärrystä luovuttamattomasta ihmisarvosta ja siitä, että jokainen voi auttaa jotenkin ja ilahduttaa toista ihmistä. Lukijoilla oli kerrankin mahdollisuus kysyä asioita, joihin normaalisti ei välttämättä ole tilaisuutta.

Kirjat olivat tietoisia ryhmäjäsentyteensä liittyvistä ennakkoluuloista ja stereotyyppioista, jotka voivat olla ristiriidassa oman käsityksen kanssa. Silti ihminen haluaa kuulua merkityksellisiin ryhmiin, mutta olla samalla myös yksilö. Oma tulkinta jää vähemmälle, kun yksilön annetaan määrittää itsensä. (Vatka 2017.) Palautelomakkeessa kysyttiin, mitä kirja itse hyötyi siitä, että häntä

lainattiin? Vastauksissa tulikin esiin, kuinka kirja koki tärkeänä saada antaa oikeaa ja rehellistä tietoa. Toisaalta kirja sai itsekin paljon uutta informaatiota, jolloin lainaus oli ollut molemminpuolinen oppimiskokemus. Kirjan puolelta oli avartavaa keskustella muiden kulttuurien ja kansalaisten kanssa. Kirja sai olla antamassa sitä tietoa, mitä lukijat halusivat. Lisäksi kirja sai itse mielenkiintoisen kokemuksen kirjana olemisesta. Eräs kirja nautti kirjana olemisesta ja siitä, että sai tavata uusia ihmisiä. Kirja kertoi, että tuntui mukavalta kertoa kokemuksistaan. Kirjana olo oli ollut mielenkiintoinen ja avartava kokemus itselle. Oli ollut hyvä kuulla ajatuksia, kysymyksiä ja oletuksia, mitä ihmisillä voi olla kyseessä olevasta kirjasta. Eräs huomasi, että itselle tavallinen voi olla toiselle erityistä.

Esko Kähkösen mukaan esimerkiksi uskonto- ja kulttuurilukutaito tulisi ymmärtää enemmän kansansivistyksellisenä taitona. Esimerkiksi uskontojen keskeiset asiat ovat voineet jäädä tuntemattomiksi, jolloin tietämättömyys aiheuttaa ennakkoluuloja ja haittaa yhteistoimintaa. Palautelomakkeessa kysyttiin, mitä kysymyksiä kirjalta kysyttiin useimmin. Vastauksista käy ilmi, että kirjat saivat antaa perustietoa uskonnostaan tai kulttuuristaan. Kysymykset olivat: Mitä ulkoiset puitteet merkitsevät tässä uskossa ja palvotaanko niitä? Miten helluntalainen eroaa muista kristityistä? Miksi vanhoillislestadiolaiset eivät katso televisiota? Kuinka tutustua suomalaisiin miehiin? Mitä mieltä siitä, kun pakolaisia on tullut tänne? Kuinka voi olla että olet paluumuuttaja? Onko kaikki turvapaikanhakijat miehiä Kuusamossa, onko naisia? Mitä teet heidän kanssa? Lukijat kysyivät kirjan nimen toimintaan liittyviä kysymyksiä. Kulttuurista, uskonnosta ja siitä, miksi olen tullut tänne? Lukijat kysyivät minulta vain tavallisia kysymyksiä, ei mitään erityisiä kysymyksiä.

Palautelomakkeessa kysyttiin, mikä oli haastavinta kirjan roolissa? Haastavimpana asiana oli erään kirjan mielestä ensimmäinen kerta tässä roolissa. Kaksi vastanneista vastasi, että haastavinta oli se, kun ei tiennyt tuleeko lainatuksi. Yksi koki tilanteen todella jännittävänä, mutta varsinaisia haastavia asioita ei hänen mielestään ollut. Yhteinen puuttuva kieli oli ehkä haastavaa

erään kirjan mukaan, mutta tulkki hoiti senkin tilanteen mainiosti. Haastavaa oli erään vastauksen mukaan löytää juuri se asia, josta lainaaja on eniten kiinnostunut. Loput viisi vastasi, ettei kirjan roolissa ollut ongelmia.

Mitä neuvoja antaisit seuraavaa Elävää kirjastoa ajatellen? *”Pidin tästä, tämä oli hyvä.”* *”Kaikki oli hyvin, voin tulla seuraavalla kerrallakin.”* *”Voisitte pyytää minua uudelleen.”* *”Hyvin järjestelty. Samaa tulevaisuudessa.”* *”Muistuttakaa, että kahvilta tullessa pitää ilmoittautua.”* *”Erittäin mielenkiintoinen tapahtuma, jota voisi markkinoida enemmän.”* *”Lukijoille voisi antaa takakansitekstit lainan ajaksi, niin kysymysten esittäminen olisi helpompaa.”* *”Nykyinen käytäntö toimi hyvin.”* *”Enemmän ennakkotietoa tällaisesta tilaisuudesta. Parempi mainostus – lehteen jopa 2-3 kertaa ja alakertaan pienet laput, jossa lukee stereotypiat ja ennakkoluulot.”*

Tuleville kirjoille annettiin neuvoja: Monessa vastauksessa annettiin neuvoksi olla oma itsensä. Ole rehellinen. Ole avoin ja kerro reippaasti valitsemastasi aiheesta. Kerro rehellisesti pääasioita liikaa rönsyilemättä. Ole avoin ja ymmärtäväinen. Avoimin mielin ja hymyissä suin. Saa olla oma itsensä, sinulle tavallinen voi olla toiselle erityistä. Ei tarvitse jännittää ollenkaan. Kysymyksiin vastailu ei ole vaikeaa. Ole normaali.

5.2 Lukijoiden palaute

Allianssin sivuilla olisi ollut valmis lukijapalautelomake, jota olisi voinut käyttää palautteen saamiseksi. Kuitenkin ajattelin, että ainainen lomakkeiden täyttäminen ei ole lukijaystävällistä, joten ehdotus palauteseinästä korvasi tämän. Lukijat saavat antaa palautteen nopeasti ja vapaammin. Palauteseinäksi maalasin talot, joiden ikkunat olivat tyhjä ja joihin lukijat saivat laittaa post-it lapulle kirjoittamansa palautteen. Annoimme mahdollisuuden laittaa lapun myös laatikkoon. Apukysymyksiä palautteen saamiseksi olivat; Mitä pidit elävän

kirjaston ideasta? Millainen lukukokemus oli? Mitä opit lukiessasi elävän kirjaston kirjaa / kirjoja? Jatkotoiveita? Mitä uusia kirjoja suosittelisit kirjaluetteloon? Palautteessa on mukana muutama suullisesti saatu palaute. Lukijoiden antamalla palautteella haluttiin mitata tavoitteiden toteutumista. Jatkumon kannalta jatkotoiveet ja mahdolliset kirjasuosituksset ovat tarpeen. Jokaista lainaajaa kehoitettiin antamaan palautetta. Palautteet eivät olleet pitkiä, joten niistä ei saatu laajaa informaatiota, mutta ne ovat koottuna seuraavassa. Saatu palaute oli sävyiltään positiivista.

Elävän kirjaston ideaa ja tapahtumaa kehuittiin palautteissa ja sille toivottiin jatkoa. Tavoitteena oli, että uskonto- ja kulttuuritietoisuus lisääntyisivät ja ennakkoluulot hälventyisivät. Palautteen mukaan lukijat oppivat uutta ja ennakkoluuloja karisi: *"Todella hyvä idea. Oppi uusia asioita. Hälvensi ennakkoluuloja. Mielenkiintoisia "eläviä kirjoja" "* Sain uutta tietoa ja paljon uusia ajatuksia <3" *"Oli kiva kun on uutta ja oppi jonkin verran."* *"Ennakkoluuloja karisi, jokainen tulisi nähdä yksilönä. Me yleistämme helposti."* *"Yksittäiset henkilöt toivat luottamuksen tunteen heihin ja heidän kohdaltaan hälvensi ennakkoluuloja, mutta joka porukassa on silti niitä "mustia lampaita."*

Kohtaaminen koettiin merkitykselliseksi ja sen mahdollisuutta pidettiin hyvänä. Molemminpuolinen oppimisprosessi on mahdollinen vain vuorovaikutuksen kautta. Erilaisuuden läsnäoloa ei pidetty haittaavana tekijänä ja eräässä palautteessa ihmisarvon kunnioitus oli noussut keskusteluiden kautta esiin. *"Ihmisten kohtaaminen antoi itselle paljon. Tämä tilaisuus mahdollisti eri uskontojen ja eri kansallisuuksien kohtaamisen ja oli lupa kysellä."* *"Tosi mahtava tilaisuus keskusteluille!"* *"Kun pääsi tutustumaan, näki yksilön isosta joukosta. Nousi pintaan se, että meidän kaikkien tulisi olla samanarvoisia erilaisuudesta huolimatta. Näin ihmiset inhimillisinä keskusteluiden kautta."* *"Oli mukava jutella, kirja oli ystävällinen ja vastasi kysymyksiin monipuolisesti ja sain myös vastauksia kysymyksiin."* *"Puolin ja toisin sain vaihtaa muistoja ja kokemuksia romanimiehen kanssa."*

Uskontolukutaitoa voi opetella hakemalla tietoa eri uskonnoista, kohtaamalla toisinuskovia ja kuuntelemalla heidän tapaa elää uskontoa arjessa (Kähkönen & Siirto 2015, 21-22). Elävä kirjasto oli oiva tilaisuus kohdata niin suomalaisten kuin maahanmuuttajien uskonnollisuutta ja kehittää uskontolukutaitoa kuuntelemalla heidän tapaa elää uskontoa omassa arjessaan. Uskontokirjoille tuli erikseen muutama palaute. Eräs oli käynyt pitkät keskustelut kahden uskontokunnan edustajan kanssa ja harmitteli, ettei aika riittänyt lainata useampia kirjoja. *”Uskonnoista ei paljon puhuta, nyt oli lupa kysyä”* *”Sain uutta tietoa kyseisestä uskonnosta, kun etukäteen en siitä paljoa tiennyt. Minulla oli vain ennakkoluulot.”* *”Muslimeista sain tietoa, esimerkiksi Ramadanin vietosta ja heidän avioitumisesta. Jälkikäteen olisi tullut vielä paljon kysymyksiä, mitä olisi voinut vielä kysyä.”*

5.3 Tapahtuman purkukeskustelu

Heti tapahtuman jälkeen purimme yhteisesti päivää kirjojen ja kirjastonhoitajien kanssa. Jokainen sai kertoa tapahtuman jälkeiset päällimmäiset ajatukset. Kirjoista kolme ei voinut osallistua omien menojen takia tähän. Yhteisesti kaikki olivat sitä mieltä, että tapahtuma ja idea olivat hyvät. Erään kirjan kohdalla lukijat olivat yllättyneet, kuka kirjan takana on. He eivät olleet ajatelleet aiemmin, että tämä henkilö olisi kirjan nimen mukainen henkilö. Laina-aika oli 20 minuuttia, mutta yhteisestä päätöksestä heillä oli mahdollisuus jatkaa keskustelua, jos kirjalla ei ollut varausta. Kaksi kirjoista kertoi, että lukijoiden kanssa oli vierähtänyt reilu tunti aikaa. Tämä ihan sallittavaa, kun lainauksia varten kirja siellä on ja jos ei ole niin suosittu kirja muuten. Eräs kirja teki huomion, että lukijoille asiat tuli selittää selkeästi. Jotkut kysymykset olivat olleet yllättäviä ja kirjan oli pitänyt miettiä, miten niihin vastaa. Kirja mietti, olisiko pitänyt etukäteen valmistautua kysymyksiin. Eräs kirja koki, että vaikka lukijoita ei hänellä ollut paljoa, kokemus oli silti hyvä. Oli mukavaa viettää aikaa muiden kirjojen kanssa. Tämähän oli myös tarkoitus, että kun lainauksia ei ole, kirjojen kannattaa keskustella ja viihtyä keskenään. Eräs kirja yllättyi siitä, että kirjan tekemästä työstä ei välttämättä tiedetty paljoa. Uskontokirjan mielestä oli todella hyvä, että sai kertoa oikeaa

tietoa uskonnostaan ja kuullessaan tapahtumasta halusi olla heti mukana siinä. Eräs kirja koki, että oli hyvä, että sai olla itse tekemässä jotain Kuusamolaisen hyväksi. Purkutilanteessa olevat olivat kaikki sitä mieltä, että voisivat tarvittaessa tulla uudestaan kirjoiksi.

5.4 Kehittämisideat

Elävää kirjastoa on helpompi järjestää toisen kerran, kun on valmista materiaalia jo paljon sekä kokemus ensimmäisestä kerrasta. Kaikki kirjat vastasivat, että voisivat tarvittaessa olla uudestaan kirjoina. Uskon, että ”puskaradio” toimii tapahtumasta lainaajien toimesta ja ensi kerralla heidän tuttavapiiristään voisi mahdollisesti tulla uusia ihmisiä mukaan tapahtumaan.

Jatkossa olisi tärkeää saada ryhmiä paikalle. Olimme laittaneet lukion ja ammattikoulun opettajille kaikille sähköpostia, mutta kukaan ei ilmoittanut omaa ryhmää mukaan. Olisi tarvinnut ehkä henkilökohtaisempaa lähestymistapaa, kun elävä kirjasto menetelmänä ei ollut tuttu. Meidän ennako-oletus oli, että sieltä ryhmä tulee ja luotimme siihen liikaa. Jatkossa voisi kutsua Nilon yläkoulusta ryhmiä mukaan. Sieltä tuli pieni ryhmä mukaan nyt. He lainasivat kolmen ihmisen ryhmissä kirjan ja heidän tehtävänä oli kysyä jokaisella kolme kysymystä kirjalta. Yhdeltä kirjalta tuli myös ehdotus, että kirjana toiminut henkilö voisi halutessaan käydä esimerkiksi kertomassa tapahtumasta ryhmille. Saimme viestin menemään ryhmille hyvissä ajoin, mutta ryhmien tulo kannattaa varmistaa myös ajoissa. Myös muita kuin kouluryhmiä voisi kutsua mukaan. Elävää kirjastoa voi myös järjestää eri tapahtumien yhteydessä eli Elävä kirjasto voisi mahdollisuuksien mukaan mennä myös ihmisten luo.

Elävää kirjastoa voidaan markkinoida monin tavoin ja markkinointi on tärkeä osa Elävän kirjaston onnistumiselle. Tiedottamista voi olla lehdistössä sekä yleisesti hyödyntää ilmaisia kanavia. Ei riitä, että Elävä kirjasto on festivaalien

ohjelmalehtisessä pienellä palstatilalla mainittuna. (Järjestäjän käsikirja 2005, 53.) Käytimme markkinoinnissa hyväksi ilmaisia kanavia. Diakin tiedottaja oli tehnyt kaikesta kolmesta Elävästä uskonto- ja kulttuurikirjastosta lehdistötiedotteet paikallislehdille. Sekä Koillissanomissa että Koillismaan uutisissa oli etukäteen pienet kirjoitukset tapahtumasta. Olimme vieneet mainoksia kauppojen ja liikuntahallin ilmoitustauluille, ilmoittaneet Koillissanomien ilmaiseen Minne mennä- palstalle tapahtumasta, laitettu sähköpostia kaupungin työntekijöille, mainostaneet tapahtumaa kirjaston facebook-sivuilla ja kirjaston mainostaululla sekä kaupungin nettisivuilla ja omille tutuille kerrottu tapahtumasta. Kirjaston johtajan mukaan tapahtuma herätti paljon kiinnostusta etukäteen. Olimme pääsemässä jopa televisioon tapahtumapäivänä, mutta toimittaja estyi kyseisenä päivänä tulemasta. Kaupoissa mainostaminen ei ehkä ole mitenkään tehokas keino tavoittaa ihmisiä. Ihmisille täytyy saada viestiä henkilökohtaisemmin.

Itse tapahtumaan ei myös tullut lehtitoimittajaa, josta olimme vähän ihmeissämme. Olimme jälkikäteen yhteyttä heihin, miksi näin tapahtui. Kirjastossa oli samaisella viikolla ”lainaa perhepäivähoitaja” päivä, joka oli kuitenkin pieni tapahtuma, josta lehti teki jo jutun. Kävi niin, että heillä oli monta päällekkäistä menoa ja he olivat tehneet jutun jo aiemmin viikolla kirjastosta. Kirjoitin kirjaston johtajan Ritva Niemeläisen kanssa jälkikäteen tapahtumasta lehtijutun, jonka Koillissanomat julkaisivat lehdessä. Kirjoitimme jutun jatkoa silmällä pitäen, että useampi ihminen olisi kuullut Elävästä kirjastosta.

JÄKE-projektin Maisa oli markkinoinut yhdistyksissä tapahtumaa. Tarkkaa tietoa ei ole, kuinka moni sen kautta innostui mukaan. Löysin ainakin yhdestä yhdistyksen kevättiedotteesta menovinkin Elävään uskonto- ja kulttuurikirjastoon. Lukijoiden palautteessa olisi voinut kysyä jatkoa ajatellen, minkä markkinointikanavan kautta he löysivät kirjastoon. Vastaanottokeskus oli lopettamassa Kuusamossa toimintaa, joten Sirpan kanssa ei lähdetty heitä sieltä houkuttelemaan mukaan. Ilmoitus tapahtumasta oli kuitenkin laitettu heille ja mainos oli heidän ilmoitustaulullaan. Ehdotuksena tuli, että elävää kirjastoa voisi

jatkossa tarjota esimerkiksi valtuuston jäsenille, työ- ja harrasteryhmille sekä äideille ja isille.

Järjestäjän käsikirjassa sanotaan, että ”erikoistunut Elävä kirjasto” ei kiinnosta suppean valikoiman vuoksi yhtä suurta yleisöä kuin kaikilta elämän alueilta rekrytoidut kirjat (Järjestäjän käsikirja 2005, 33). Elävä uskonto- ja kulttuurikirjasto on näin ollen rajattu, mutta silti se sisältää erilaisia kiinnostavia kirjoja. Rajaus on voinut karsia kiinnostuneita. Uskonto aiheena voi myös olla karkottavakin. Toisaalta uskonnosta ja kulttuurista kiinnostuneet ihmisille se on ollut houkutteleva ominaisuus. Havaintojen perusteella jotkut ihmiset tulivat uskonto- kirjojen takia tapahtumaan. Jatkossa kannattaa miettiä, rajaako kirjaston uskontoon ja kulttuuriin vai sisällyttääkö nämä Elävään kirjastoon.

Käytännön kehittämideoita tuli päivän aikana. Eräs lukija ehdotti, että jatkossa voisi järjestää lastenhoitomahdollisuuden, jotta äidit tai isät voisivat rauhassa lainata kirjoja. Kirjat ja lukijat toivoivat jatkossa, että kirjaesitteiden stereotypiat olisivat tulostettuja pieniin lappuihin, jotka lainahetkessä helpottaisi muistamista, mitä niissä luki. Lapun saisi mukaan lainahetkeen. Tämä on ehdottomasti sellainen, mikä kannattaa toisella kertaa toteuttaa. Lappujakaan ei tarvitsisi monia olla, vaan yksi kutakin kirjaa kohti, jonka saisi lainauksen ajaksi mukaan. Joitain kirjaehdotuksia tuli, jos kirjastoa ei rajata uskontoon ja kulttuuriin; kehitysvammainen, entinen alkoholisti, mielenterveyskuntoutuja, entinen narkkari ja ammattikirjasto. Etukäteen oli kysytty, onko lainattavissa ateistia. Kahvituksen voisi hoitaa myös itse, joten se tulisi huomattavasti halvemmaksi.

Nykyistä kirjamäärää pidettiin hyvänä. Kaikkia kirjoja lainattiin ja kaikilla oli vähintään kaksi lainausta. Käytännön kannalta kirjojen määrä ei kannata olla ainakaan paljoa yli 11, jotta paketti pysyy kasassa ja kaikille kirjoille riittäisi lainaajia. Etukäteen kirjojen suosiota on vaikea tietää. Suosituimmat kirjat olivat palestiinalainen muslimi ja romanimies. Meidän yllätykseksi esimerkiksi suomalainen mies oli suhteellisen suosittu kirja. Afgaaninuorella ja pakolaisella oli käytössä yksi puhelintulkkaus, joten sen ollessa varattu, toista kirjaa pystyi

lainaamaan vain englanninkielen taitoinen ihminen. Paikanpäältä löytyi myös vapaaehtoisia englannin kielen kääntäjiksi. Kirjastonhoitaja suositteli ottamaan sellaisia kirjoja, joita kohtaan itsellä on ennakkoluuloja ja kannusti lainaamaan myös vähemmän suositumpia kirjoja parhaan mukaan. Kirjastonhoitajan tehtävät olivat sen verran kiireiset, että ei pystynyt pitämään lukua, kenellä ei ole lainausta ollut vähään aikaan ollut. Lainatiski ja kirjojen odotustila sijaittivat eri kerroksissa. Kirjastonhoitajan täytyy paremmin informoida kirjoille, että tauolle mentäessä ja tultaessa täytyy alas tulla tieto myös, jotta vapaana ja lainassa – taulu pysyy ajan tasalla.

JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Elävä uskonto- ja kulttuurikirjasto on tuore idea, koska Kuusamossa ei ole ennen vastaavaa tapahtumaa järjestetty. Näen, että elävällä kirjastolla oli ja on myös jatkossa tilausta myös Kuusamossa, koska asennemuutosta tarvitaan ja luonnollisia kohtaamisen paikkoja ei ole välttämättä tarjolla. Sosiaalisessa mediassa Kuusamon palstoilla on esimerkiksi näkyvillä se, kuinka ennakkoluuloisesti osa ihmisistä suhtautuu maahanmuuttajiin tai turvapaikanhakijoihin. Kuusamossa on aktiivisia vapaaehtoisia, mutta miten tutustuttaa myös muuhun kantaväestöön, jotta välttyttäisiin siltä, että maamiehet kulkevat omissa ryhmissä. Yleensä he haluavat tutustua suomalaisiin ja oppia sen kulttuuria ja tapoja. Kuusamossa asuu myös eri uskonnon omaavia ihmisiä ja tiedot toisen uskonnosta voi olla niin hatarat, että ennakkoluuloja syntyy. Pakolaistilanne sekä monikulttuurisuus ja – uskoisuus suomessa haastaa meitä saamaan tietoa uskonnoista ja kulttuureista, jotta yhteiselämä täällä voisi sujua mahdollisimman hyvin.

Opinnäytetyöprosessi on ajallisesti tapahtunut nopeassa aikataulussa. Siitä hetkestä, kun sain aiheen, alkoi heti tapahtuman järjestäminen. Vaikka kaikki on syntynyt nopeassa aikataulussa, koen, että olen tehnyt ison työmäärän tähän. Idean esittelyn jälkeen tein kaiken nurin päin eli tapahtuma edellä. Aiheena Elävä uskonto- ja kulttuurikirjasto oli itselle todella mielenkiintoinen ja olen siitä innoissani, että olen saanut olla siinä mukana. Työnä kirjojen rekrytointi oli haastavin, koska epävarmuutta täytyi sietää ja tarvittaessa täytyi taas uutta ihmistä kysyä. Paras anti itselle oli perehdytyksessä tapaamani ihmiset ja tapahtuman anti. Tapahtuma oli erittäin mukava. Itse tapahtumassa yritin nähdä kaikki eri elementit; toimin kirjastonhoitajana tiskillä ja olin myös lainauksessa mukana näkemässä sitä puolta myös. Kahvitauon pidin kirjojen odotustilassa kirjojen kanssa jutellessa. Palkitsevaa oli kuitenkin lukijoiden antama palaute, jossa todella ennakkoluuloja oli karissut tai oli opittu uutta tietoa kyseisestä kirjasta. Kirjat olivat myös tyytyväisiä ideaan ja kaikkia kirjoja lainattiin. Kirjaston puolesta näytettiin myös vihreää valoa, että tapahtuma voidaan järjestää

uudelleen. Esikoto-hankkeen on tarkoitus järjestää tapahtuma uudelleen Kuusamossa ja kirjasto on tämän kokemuksen mukaan hyvä yhteistyökumppani siinä. Hankkeen toiveissa olisi saada seurakunnasta jonkinlaista yhteistyötä ensi kertaa ajatellen.

Tapahtuman tarkoitus ei ollut korostaa kirjojen erilaisuutta, vaan edistää yhdenvertaisuutta sekä mahdollistaa kohtaaminen ja avoin vuoropuhelu. Elävät kirjat olivat kaikki vapaaehtoisina mukana ja jokainen sai perehdytyksen. Heitä oli valmisteltu myös siihen, että heiltä voidaan kysyä kriittisiä, ennakkoluuloisia kysymyksiä ja kommentteja. Kirjat eivät toimineet omalla nimellä, vaan saivat määrittää kirjan nimensä ja sen, mitä omassa kirjaesitteessä lukee. Kunnioitamme tässä työssä lukijoiden ja kirjojen anonyymiyttä. Perehdytyksessä huomioimme sen, että ei kannata kertoa mitään salaisuuksia, koska lukija voi kertoa kokemuksestaan eteenpäin. Lukijoilta ei kerätty nimitietoja, vaan he saivat antaa palautteen nimettömästi ja vaihtoehtoisesti palauteseinän sijaan laatikkoon. Kuvattavilta on kysytty lupa opinnäytetyön dokumentointiin. Elävän uskonto- ja kulttuurikirjaston teeman mukaisesti saimme 11 vapaaehtoista kirjaa mukaan. SPR:n kautta saimme viisi kirjaa. Olimme tyytyväisiä kirjoon. Emme kuulleet keskusteluja omaa lainaa lukuun ottamatta, joten kirjat näyttäytyvät tässä opinnäytetyössä palautelomakkeisiin ja purkukeskusteluissa esiin tuoduissa asioissa.

Jokainen lukukerta on erilainen. Joskus ihmiset kysyvät kysymyksiä, toisinaan kirjalta odotetaan, että hän puhuu tai parhaimmillaan siitä muodostuu vuorovaikutteinen keskustelu lukijan ja kirjan välillä. Meidän tietoon ei tullut mitään tapausta, että lainauksissa olisi ollut mitään ongelmia. Kirjalla oli oikeus lopettaa laina, jos tunsikin olonsa loukatuksi tai huonoksi kohdelluksi. Purkukeskustelussa ei tullut mitään sellaista ilmi ja kaikki olivat hyvillä tuntemuksilla. Opinnäytetyön luotettavuuteen vaikuttaa se, olenko osannut kirjata oikeita asioita. Tehtäväni oli kirjastonhoitajana esitellä lukijoille kirjakansiota ja kertoa idea ja säännöt, lisäksi olin mukana lainauksessa, kahvitauon pidin kirjojen luona sekä havainnoin purkukeskustelun antia. Havaintojen mukana on myös

toisten kirjastonhoitajien havainnot mukana. Opinnäytetyön vaikuttavuuteen täytyy suhtautua kriittisesti. Kun tapahtuma on kirjastossa, se osaltaan jo karsii tietynlaisia ihmisiä pois. Toisaalta meillä kaikilla on ennakkoluuloja, joten ihmisiä ei pidä arvottaa sen perusteella, kuinka paljon niitä on. Jatkossa voidaan miettiä, tuleeko ihmiset Elävän kirjaston luo vai tuodaanko Elävä kirjasto ihmisten luo, esimerkiksi koululle tai muuhun tilaisuuteen. Tällä kertaa se päätettiin järjestää erillisenä tapahtumana kirjastossa. Kirjaston puolesta oltiin tyytyväisiä kävijämäärään. Lainauksia oli yhteensä 37 ja lukukertoja yhteensä 73. Tämä ei ole kävijämäärä, sillä moni lukija innostui lainaamaan useamman kirjan. Vaikka tapahtuma ei kerralla tavoita suuria määriä ihmisiä, niin ennakkoluulot ja asenteet ovat jokaisesta lähtöisiä. Ennakkoluuloja tulee raivata vaikka yksi kerrallaan.

Kehittämistehtäväni oli tuoda uskonto- ja kulttuurisensitiivistä tietoutta Elävän uskonto- ja kulttuurikirjaston muodossa Kuusamoon. Tapahtuma järjestyi, kirjoja ja lukijoita saatiin. Lainauksissa oli kyse uskonnon ja kulttuurin aiheista. Lainauksien tarkoitus oli lisätä ihmistenvälistä tietoisuutta ja vuoropuhelua ihmisten välille ja näin ehkäistä ennakkoluuloja ja syrjintään. Laina-aika oli 20 minuuttia. Rajallinen aika oli arvioitu yhdeksi syyksi, miksi elävä kirjasto on niin suosittu. Muutama kirja oli jatkanut laina-aikaa. 20 minuutissa ei välttämättä ihmeitä tehdä, mutta palautteen perusteella se oli häivyttänyt jonkin verran ennakkoluuloja, oli kohdattu erilainen ihminen tai oltiin opittu jotain uutta. Vaikka ihmiset eivät jakaisi samoja arvoja ja vakaumuksia, olisi tavoiteltavaa, että erilaisuutta ei koettaisi uhkana. Uskonto- ja kulttuurilukutaitoa voi opetella elävässä kirjastossa kohtaamalla toisinuskovia tai eri kulttuurin omaavia, kuuntelemalla heidän tapaa elää sitä arjessa ja saada uutta tietoa kyseisistä ihmisistä. Jokainen ryhmään kuuluva on kuitenkin oma yksilö.

Hankkeen kohderyhmänä ovat turvapaikanhakijat ja niiden kanssaan toimivat järjestöt ja vapaaehtoiset. Saimme SPR:n kautta viisi kirjaa, joissa oli turvapaikanhakijoita ja vapaaehtoisia. Seurakunnan diakoniatyöntekijä tekee työtä myös turvapaikanhakijoiden parissa. Elävä kirjasto aktivoi ja osallistaa. Elävä kirjasto myös osaltaan tarjoaa tilaisuuden kohdata suomalaisia luontevasti

ja vastavuoroisesti suomalaiset tämän kautta turvapaikanhakijoita. Turvapaikanhakijoita oli kirjoina sekä joitakin lainaajina. Vuoropuhelun avulla lisätään uskonto- ja kulttuuritietoutta. Kirjat kokivat tärkeäksi, että saivat antaa oikeata tietoa kyseisestä kirjan edustamasta ryhmästä. Elävä kirjasto on hyvin matalankynnyksen väline kohdata erilaisia ihmisiä.

Sosiaalialan ammattilaisina tällaisesta tapahtuman järjestämisen kokemuksesta tulee olemaan hyötyä jatkossa. Tämän kaltaisia prosesseja tulee luultavasti jatkossa vastaan työmaailmassa sosionomina tai diakonina toimiessa. Koulutuksessa panostetaan ryhmätyöskentelyyn. Kuitenkin oli hyvä, että tein opinnäytetyön yksin, koska jouduin ottamaan kokonaisvastuun itselle. Yksintyöskentelyn haittapuolena on, että ajatuksen vaihto toisen ihmisen kanssa puuttuu. Yksintekeminen oli luonnollinen valinta, koska tein vain kirkolliset opinnot Diakissa sosionomi-taustasta johtuen ja en tiennyt ketään muuta, jolla olisi ollut sama aikataulu minun kanssa. Opinnäytetyön tiimoilta tein yhteistyötä monien ihmisten kanssa. Hankkeen tarkoitus on myös, että asioita tehdään yhteistyössä eri tahojen kanssa. Kokonaisuudessa tapahtuman järjestäminen sisälsi monipuolista tekemistä; yhteistyötä ihmisten kanssa, materiaalin valmistamista, markkinointia, perehdytyksen pitoa, itse tapahtuman ja niin edelleen. Lisäksi olen etsinyt teorialtietoa aiheesta ja ilmiöistä sekä analysoinut tietoa. Lähdemateriaalia keräsin itsenäisesti, mutta minua auttoi myös koulun informaattikko. Opinnäytetyössä on pitänyt pohtia rajausta, jotta se ei rönsyile liikaa. Teoriatiedon saaminen uskonto- ja kulttuurisensitiivisyyden ja siihen liittyvistä teemoista on ollut haastavaa ja saatavissa oleva tieto on ollut suurelta osin peräisin Diakonia-ammattikorkeakoulujen julkaisuista.

Itse nostaisin diakoniatyössä tärkeäksi kohtaamisen merkityksen. Tämän opinnäytetyön tiimoilta on saanut kohdata erilaisia ihmisiä, en vain minä, vaan kaikki tapahtumaan osallistuneet. Diakonian ydinosaamiseen kuuluu muun muassa yksilö-, ryhmä- ja yhteistyötaidot, joita tässä opinnäytetyössä on myös päässyt itse käyttämään ja harjoittelemaan. Kristillinen ihmiskäsitys ja lähimmäisenrakkauden kunnioitus ohjaavat diakoniatyön toteuttamista. Ihminen

on Jumalan kuva ja siten ihmisarvon kunnioittaminen on kaikkiin ihmisiin kohdistuvaa. Piispainkokouksen tiivistyksessä uskontojen kohtaaminen sisältää rakkaudellisen asenteen kanssaihmistä kohtaan, vieraanvaraisuutta ja toivon näköalan esillä pitämistä. Kohdatessa toisia uskontoja ei tarkoita sitä, että omaa uskontoa tarvitsisi hylätä. Diakoniatyön arvot; tasa-arvoisuuden puolustaminen, oikeudenmukaisuus, osallisuus ja yhteisöllisyys, ovat tavoittelemisen arvoisia arvoja kaikessa toiminnassa. Elävässä kirjastossa pyritään edistämään moninaisuutta, ihmisoikeuksia ja ihmisarvon kunnioittamista. Tässä opinnäytetyössä esillä ollut monikulttuurisuus liittyy diakoniatyön osaamiseen. Opinnäytetyötä tehdessä olen saanut uutta oppia ja näkökulmaa uskonnoista ja kulttuureista ja niiden kohtaamisesta. Eettisyyttä tulee myös aina arvioida ja ohjenuorana ihmisiä tulisi kohdella siten, miten toivoisi itseä kohdeltavan.

LÄHTEET

Araksinen, Tiina & Vilkka, Hanna 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Tammi: Jyväskylä.

Elävä kirjasto i.a. Suomen nuorisoyhteistyö – Allianssi. Viitattu 6.2.2017.
<http://www.alli.fi/kirjasto%20ja%20tietopalvelut/yhdenvertaisuus%20tietoa%20ja%20materiaalia/elava%20kirjasto>

Gothóni, Raili & Kähkönen, Esa 2015. Kulttuurit ja uskonnot osallistavassa työssä. Teoksessa Raili Gothóni, Susanna Hyväri, Marjo Kolkka ja Päivi Vuokila-Oikonen (toim.) Osallisuutta, oppimista ja arviointia. Diakonia-ammattikorkeakoulun TKI-toiminnan vuosikirja 2015. B raportteja 60. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viitattu 4.5.2017.
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/87784/DiakB%2060_vuosikirja1.pdf?sequence=1

Hammar, Sari 2015. Järjestöt kotoutumista edistämässä – jyvä, josta kasvatettiin lisää valmiuksia toimia monikulttuurisessa ja -uskontoisessa ympäristössä. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viitattu 25.2.2017.
http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/105303/C41_9789524932479-1.pdf?sequence=1

Hammar-Suutari, Sari & Pitkänen, Pirkko & Raunio, Mika & Säävälä, Minna 2011. Monikulttuurisuus ja kulttuurien välisen vuorovaikutuksen areenat. Kulttuurien kohtaamisia arjessa. Vastapaino: Tampere.

Hammar, Sari & Siirto, Ulla 2016. Pakolaisuus muuttaa maailmaa – ja suomalaista yhteiskuntaa. Osallisuus yhteiskunnallisena haasteena. Tampere: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Helminen, Marja-Liisa & Keski-Petäjä Miina 2016. Miksi turvapaikanhakijat eivät näy vielä väestötilastoissa? Tieto & Trendit. Tilastokeskus. Viitattu 2.5.2017.
http://tietotrendit.stat.fi/mag/article/152/#_ga=1.109287747.795588585.1490861204

Hiltunen, Pekka Y. & Vasko, Timo 2011. Hyvä tietää uskontodialogista. Näkökulmia Suomen evankelis-luterilaisen kirkon jäsenille. Helsinki: Kirkon

ulkoasiain osasto. Viitattu 24.2.2017.

[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/6EAD6F5F516D88D3C2257C1300319873/\\$FILE/HyTiUsDi271112.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/6EAD6F5F516D88D3C2257C1300319873/$FILE/HyTiUsDi271112.pdf)

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Tammi: Helsinki.

Järjestäjän käsikirja 2005. Elävä kirjasto. Allianssi. Viitattu 12.5.2017.
<http://alli.fi/binary/file/-/id/720/fid/4577/>

Koillissanomat 2016. Kuusamon katukuva muuttui äkisti ja palaa pian ennalleen – rinnakkaiselo on sujunut rauhallisesti. Pääkirjoitus. Viitattu 3.5.2017.
<http://www.koillissanomat.fi/?app=NeoDirect&com=6/226/170463/ff371c2bf0>

Kuusamo 2017. Yleistietoa. Kuusamon kaupunki. Viitattu 2.5.2017.
www.kuusamo.fi

Kallinen, Kati & Pirskanen, Henna & Rautio, Susanna 2015. Sensitiivinen tutkimuksessa. Menetelmät, kohderyhmät, haasteet ja mahdollisuudet. United Press Global.

Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä 2010. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viitattu 10.5.2017.
<file:///C:/Users/Jokke/Desktop/Downloads/Kohti%20tutkivaa%20ammattik%C3%A4yt%C3%A4n%C3%B6%C3%A4.pdf>

Kähkönen, Esko 2016. Uuslukutaito sekulaarin ja uskonnollisen välisenä siltana. Teoksessa Raili Gothóni, Susanna Hyväri, Marjo Kolkka ja Päivi Vuokila-Oikkonen (toim.) Osallisuus yhteiskunnallisena haasteena. Diakonia-ammattikorkeakoulun TKI-toiminnan vuosikirja 2, 2016. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Kähkönen, Esko & Siirto, Ulla 2015. Uskontolukutaidon oppimista maahanmuuttajataustaisten järjestöjen kanssa. Sari Hammar ja Raili Gothóni (toim.) Järjestöt kotoutumista edistämässä – jyvä, josta kasvatettiin lisää valmiuksia toimia monikulttuurisessa ja -uskontoisessa ympäristössä. C katsauksia ja aineistoja 41. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viitattu 4.5.2017.

http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/105303/C41_9789524932479-1.pdf?sequence=1

Migri 2016. Lehdistötiedotteet. Vastaanottokeskuksista vähennetään vielä lisää paikkoja. Viitattu 3.4.2017.

http://www.migri.fi/medialle/tiedotteet/lehdistotiedotteet/lehdistotiedotteet/1/0/vastaanottokeskuksista_vahennetaan_yelia_lisaa_paikkoja_70494

Migri 2015. Vuosikertomus 2015. Viitattu 3.4.2017.

http://www.migri.fi/download/67263_vuosikertomus2015_fin.pdf

ODL 2017. ESIKOTO – Esikotouttamisen kehittämishanke Pohjois-Pohjanmaalla. Viitattu 6.2.2017. <http://www.odl.fi/tutkimus-ja-koulutus/kehittamishankkeet/hyvinvointihankkeet/esikoto/>

Saukkonen, Pasi 2016. Monikulttuurisen tilastointi kaipaa uudistamista. Tieto & Trendit. Tilastokeskus. Viitattu 2.5.2017.

http://tietotrendit.stat.fi/mag/article/166/#_ga=1.109287747.795588585.1490861204

Salmela, Sirpa 2017. Projektikoordinaattori. Oulun Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sähköpostiviesti 2.2.2017. Vastaanottaja Pilvi Määttä.

Tilastokeskus 2016. Kuntien avainluvut. Viitattu 3.4.2017.

<http://www.stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?year=2017&active1=SSS&active2=305>

Tilastokeskus i.a. Maahanmuuttajataustaisten määrät ja osuudet alueittain 1990-2015 muuttujina. Viitattu 3.4.2017.

http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Maahanmuuttajat_ja_kotoutuminen/Maahanmuuttajat_ja_kotoutuminen_Maahanmuuttajat_ja_kotoutuminen/007_ulkom_osuudet.px/table/tableViewLayout1/?rxid=dc815f51-a7d0-4aec-a81a-49b8ce399d18

Vatka, Päivi 2017. Kotona Suomessa-hanke. Uudenmaan ELY-keskus.

Yle 2012. Kuusamolaisten geenit tutkitaan. Yle uutiset. Viitattu 2.5.2017.

<http://yle.fi/uutiset/3-5309047>

Liite 1: Dokumentointisuunnitelma

Minun tehtävänä on toimia tapahtumassa yhtenä kirjastonhoitajana eli esittelen lukijoille elävän kirjaston ideaa ja kirjakansiota sekä varmistan, että kaikki tuntevat elävän kirjaston säännöt ennen lainausta. Kirjastonhoitajana saattelen lukijan ja kirjan vapaalle lukupaikalle. Yksi kirjastonhoitaja huolehtii kirjoista, joten havaintoja kirjoista on tulossa myös. Suunnitelmani on ottaa siinä lomassa joitain **valokuvia** ja havainnoida lukijoiden kokemuksia lainauksista. Lukijoita pyydetään antamaan lukukokemuksesta **palautetta palauteseinälle** post-it lapulle kirjoittaen. Vaihtoehtoisesti jos ei halua palautetta kaikkien nähtäville, sen voi laittaa palautelaatikkoon. Palautteen antamiselle annan apukysymyksiä:

- Mitä pidit elävän kirjaston ideasta?
- Millainen lukukokemus oli?
- Mitä opit lukiessasi elävän kirjaston kirjaa / kirjoja?
- Jatkotoiveita?
- Mitä uusia kirjoja suosittelisit kirjaluetteloon?

Kirjat täyttävät palautekyselyn tapahtuman päätyttyä. Lopussa **purkukeskustelussa** jokainen voi kertoa tapahtuman jälkeiset tuntemukset omalla vuorollaan. Heillä on mahdollisuus jäädä vielä keskustelemaan kahden kesken.

Omien havaintojen lisäksi kyselen muiden **kirjastonhoitajien havainnot tapahtumasta, kirjoista ja lainaajista.**

Lainakirjaan dokumentoidaan kirjan lainauskerrat ja monta ihmistä on kirjan lainannut.

Kysely kirjoille Elävän kirjaston jälkeen

Voit jatkaa vastauksia kääntöpuolelle.

Elävä kirjasto päivä on nyt ohi. **Miltä nyt tuntuu?**

Ympyröi parhaiten sopiva vaihtoehto. Voit halutessasi kirjoittaa vastauksesi auki kääntöpuolelle.

1. Millainen oli kokemuksesi kirjana olemisesta? (1 – erittäin huono, 5 – erittäin hyvä)

1 2 3 4 5

2. Minkä vaikutelman sait lukijoittesi kiinnostuksesta?

(1 – he eivät olleet halukkaita oppimaan, 5 – he olivat kiinnostuneita ja todella vilpittömiä)

1 2 3 4 5

3. Miten arvioisit kirjaston henkilökunnan (kirjastonhoitajien ja järjestäjien) antamaa tukea? (1 – siitä ei ollut lainkaan apua, 5 – siitä oli erittäin paljon apua)

1 2 3 4 5

4. Miten arvioisit työaikasi kestoa ja sopivuutta?

(1 – ei sopiva, liian pitkä, 5 – erittäin sopiva)

1 2 3 4 5

5. Miten arvioisit lukijoidesi hyötynneen kirjasi lukemisesta?

6. Miten itse hyödyit siitä, että kirjaasi luettiin?

7. Mitä kysymyksiä sinulta kysyttiin useimmin?

8. Mikä oli haastavinta kirjan roolissa?

9. Mitä neuvoja antaisit seuraavaa Elävää kirjastoa ajatellen?

10. Neuvoja tuleville kirjoille:

11. Neuvoja järjestäjille ja kirjastonhoitajille:

12. Neuvoja tuleville lukijoille: neuvoja luettelon laatijoille: haluaisitko olla kirjana myös toiste?

MUUTA PALAUTETTA?

Kiitos vastauksistasi!

Liite 2: Tapahtumaesite

ESIKOTO Pohjois-Pohjanmaa

ELÄVÄ USKONTO- JA KULTTUURIKIRJASTO

torstai 23.3.2017 klo 14–18
Kuusamon kaupunginkirjasto

TERVETULO!

Mikä on Elävä kirjasto?
Elävä kirjasto on toiminnallinen menetelmä erilaisten ihmisten kohtaamiseen. Se toimii kuten tavallinen kirjasto, paitsi lainattavana on paperisten kirjojen sijaan ihmisiä - eläviä kirjoja!

Elävän kirjaston kirjat edustavat sellaisia ihmisryhmiä tai vähemmistöjä, jotka ovat usein ennakkoluulojen tai rasismien kohteena esimerkiksi kulttuurin, uskonnon, ideologian, seksuaalisen suuntautumisen, sukupuolen tai ulkonäön takia.

Millaisen kirjan voin lainata?
Elävässä uskonto- ja kulttuurikirjastossa lainattavissasi voivat olla esimerkiksi ortodoksi, maahanmuuttajatyötä tekevä diakoni, suomalainen mies ja maahanmuuttaja. Tarvittaessa voit lainata myös elävän sanakirjan.

Elävässä kirjastossa erilaiset ihmiset voivat kohdata turvallisesti, ajatukset voivat muuttua – kirja ja lukija oppivat toisiltaan!

www.rakenmerahastot.fi

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

SUOMALAINEN MIES

Totta vai tarua?

- Ei osaa ilmaista tunteitaan
- Rehellinen ja kova tekemään töitä
- Pukeutuu verkkareihin ja tennissukkiin
- Sohvaperuna, joka seuraa urheilua
- Alkoholiin taipuvainen
- Sosiaalisesti kömpelö

Ei ole kirjaa kansiin katsominen?

PALESTIINALAINEN MUSLIMI

Totta vai tarua? True or false?

- Rukoilee koko ajan
- Suomalaiset pelkäävät muslimeja
- Pakolaisena 24 vuotta
- 4 vaimoa, 20 lasta
- Ramadanin aikana paastoa 21h päivässä
- Elämä on jatkuvaa Ramadania

Ei ole kirjaa kansiin katsominen? Don't judge the Book by its cover...

MAAHANMUUTTOTYÖTÄ TEKEVÄ DIAKONIA TYÖNTEKIJÄ

Totta vai tarua?

- Hyysää laittomia muslimeja
- Jotain rajaa, kirkon ei tarvitse auttaa muita kuin kristittyjä!
- Voiko sille soittaa, kun ei tule käytyä kirkossakaan?
- Missä se piilottelee niitä paperittomia?
- Tekeekö ne siellä seurakunnassa yhtään mitään?
- Tarttis tässä kyllä itsekin apua, mutta ne paapoo vaan niitä mamuja
- Miksi se ei vastaa puhelimeen?

Ei ole kirjaa kansiin katsominen?

KARJALAIS-ORTODOKSINEN MIES

Totta vai tarua?

- Kuvienkumartaja
- Ei oikeita uskovaisia, kun hautajaisissa otetaan ryypyt
- Suomessa häviävä uskonto
- ”Ryssän uskonto”
- Neitsyt Marian palvominen
- Tiistaiseuralaiset

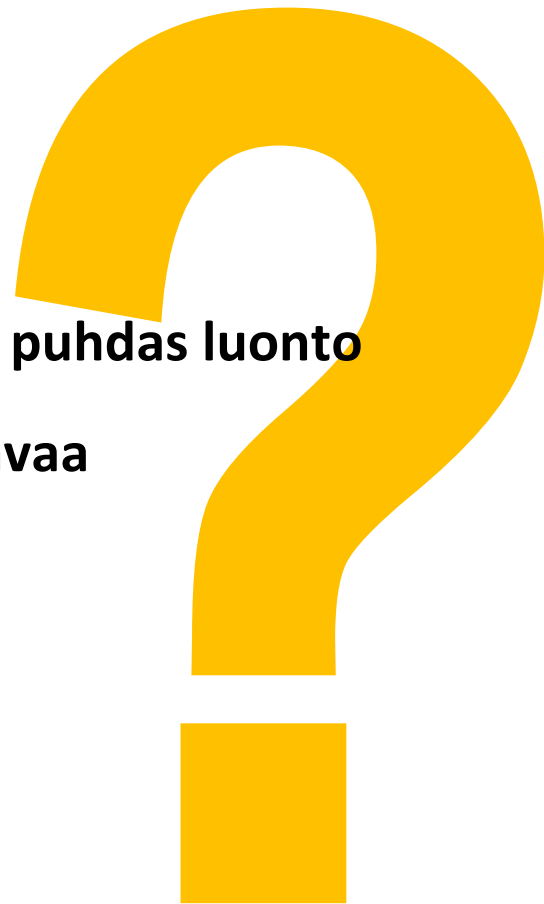

Ei ole kirjaa kansiin katsominen?

AFGAANINUORI

Totta vai tarua? True or false?

- Oopiuminviljelijä
- Lammaspaimen
- Sotilas
- Kouluttamaton
- Tulee maasta, jossa on kaunis, puhdas luonto
- Nuorten tulevaisuus on haastavaa

Ei ole kirjaa kansiin katsominen? Don't judge the Book by its cover...

VANHOILLISLESTADIOLAINEN

Totta vai tarua?

- Elämä täynnä sääntöjä ja kieltoja
- Huumorintajuton ja elämäniloton
- Ei voi käyttää ikkunallista pyykinpesukonetta
- Suurperheellinen
- Hyväveliverkosto
- Osallistuu lestafestareille
- ”Jumalan terve”

Ei ole kirjaa kansiin katsominen?

PAKOLAINEN

Totta vai tarua? True or false?

- Öljypohatta
- Hakee pelkkää hyvää elintaso
- Varastaa suomalaisten naiset
- Peduiini, joka asunut teltassa saharassa
- Hakevat myötätuntoa

Ei ole kirjaa kansiin katsominen? Don't judge the Book by its cover...

PALUUMUUTTAJA

Totta vai tarua? True or false?

- **Maailmalla pilaantunut**
- **Vieraantunut**
- **Petturi**
- **Routa porsaan kotiin ajaa**
- **Rikas kokemus**
- **Sosiaalinen, monikulttuurinen, kielitaitoinen**
- **Valkoinen ”neekeri”**

Ei ole kirjaa kansiin katsominen? Don't judge the Book by its cover...

VAPAAEHTOINEN

Totta vai tarua?

- **Kukkahattutäti, kiillottaa vain omaa sädekehäänsä**
- **Suvakki**
- **Maahanmuuttajien hyysääjä**
- **”Onhan meilläkin näitä autettavia”**
- **Tarjoaa apua maahanmuuttajille verorahoilla**
- **Ostaa kahvit ja pullat**
- **Maailmanparantaja**

Ei ole kirjaa kansiin katsominen?

HELLUNTALAINEN

Totta vai tarua?

- Hihhuli
- Laulaa ja soittaa iloista musiikkia
- Kielilläpuhuja
- Uudelleen kastaja
- Ootteko samoja kuin Jehovan todistajat?
- Tiukkapipoinen: et saa tehdä mitään hauskaa!
- Käännyttäjä
- Raamatulla päähän lyöjä

Ei ole kirjaa kansiin katsominen?

ROMANIMIES

Totta vai tarua?

- Mustalainen
- Kiertolainen
- Hevosmies
- Tangokuningas
- Hyvä ääni – vibraatto – mainio laulaja
- Suorat prässihousut ja lakerikengät
- Työnvieroksuja
- Huijari

Ei ole kirjaa kansiin katsominen?

matietoja Koillismaalta. Läneta tapahtum... dot viimeistään keskiviikkona klo 16 mennessä avoimista yleisötilaisuuksista julkaistavat tapahtumat. osoitteeseen toimitus@koillissanomat.fi otsikolla

Minne mennä

Tapahtumat

HERÄTÄ aivot tabletilta -luento toimintakeskus Porkkapiirtin ruokasalissa pe 17.3. klo 10.30. Muistikoordinaattori Kirsi Mustaniemi ja toimintaterapeutti Jenni Karjalainen johdattavat aiheeseen. Aivoviikon tapahtuma. Yhteistyössä: Koillismaan Seudun Muisti ry, Kuusamon kaupungin muistikoordinaattori ja kuntoutus, Kuusamon 1 Apteekki, Kuusamon kaupungin Hyvinvointikoordinaattori ja Vanhassa vara parempi -hanke.

MITEN pidät aivosi kunnossa? -luento toimintakeskus Porkkapiirtin ruokasalissa pe 17.3. klo 13.30. Muistikoordinaattori Kirsi Mustaniemi ja toimintaterapeutti Jenni Karjalainen johdattavat aiheeseen. Aivoviikon tapahtuma.

KÄYLÄN LATURETKI su. 19.3. Perinteinen hiihtotapa. Lähtö ja suksien voitelua jääkiekkokaukalolla klo 10 alkaen. Hiihto Vernen jokilata Väähäkylän laavulle n. 5 km, jossa kahvi/kaakao ja makkaranpaistoa. Paluu omaan tahtiin. Tervetuloa ulkoilemaan!

KESKIPITKÄN MATKAN KOIRAVALJAKKOKILPAILUT Kuusamossa su 19.3. Ensimmäinen startti MD 6 koiran luokka klo 10. Toinen startti MD 12 koiran luokka noin klo 14. Kilpailukeskus: Ollilan Lomamajat, Sossonniementie 216. Kahvila avoina Juomuskodassa koko päivän. Yleisö on lämpimästi tervetullutta seuraamaan kisaa, ei pääsymaksua. Kilpailunjärjestäjä: Carelian Eastpoint ry.

ELÄVÄ KIRJASTO "lainaa perhehoitaja" Kuusamon kirjastossa ti 21.3. klo 10-18. Kansainvälisenä sosiaalityön päivänä voit tulla kuulemaan ja kyselemään lastensuojelun perhehoidosta ja tukiperhe-toiminnasta sen kokemusasi-antuntijoilta, perhehoitajilta. Vapaa pääsy. Järj. Perhehoitokumppanit Suomessa.

ARMOA 2017! - 500 vuotta reformaatiota -seurakuntailta Kuusamon seurakuntatalon pienessä salissa ti 21.3. klo 17.30.

MLL:N PERHEKAHVILA Porkkapiirtin juhlasalissa ke 22.3. klo 9.30-11.30.

KIRJALLISUUSPIIRI Kuusamon kirjastossa ke 22.3. klo 18. Keskustellaan Helvi Hämmäläisen teoksesta Säädyllinen murhenäytelmä.

MUISTISAIRAUDEN aiheuttamat käytösoireet -yleisöluento Kuusamon lukiolla ke 22.3. klo 18-19.30. Geriatri Tarja Konttila luennoi. Luentotilaisuus on maksuton ja avoin kaikille asiasta kiinnostuneille. Järj. Kuusamon kaupunki, Koillismaan seudun Muisti ry, Muistiliitto, Muistiluotsi - asiantuntija- ja tukikeskus Pohjois-Pohjanmaa.

MUISTIKAHVILA Taivalkoski to 23.3. palvelukeskus Katajan Pirtissä klo 12-13.30. Muistikahvilassa kokoonnutaan yhdessä kahvikupposen ääreen. Aluksi on ryhtijumppa, fysioterapeutti Tiina Jakkila-Parkkisen johdolla. Teemana on Ruoki aivoja. Aiheesta kertoo ravitsemusterapeutti Mira Naamanka, Pohjois-Pohjanmaan Marttojen Raimo-hankeesta. Kahvitarjoilu.

ELÄVÄ uskonto- ja kulttuuri-kirjasto Kuusamon kirjastossa rasimien vastaisella viikolla to 23.3. klo 14-18. Elävä kirjasto on toiminnallinen menetelmä erilaisten ihmisten kohtaamiseen, vuoropuheluun ja ennakkoluulojen hälyntämiseen. Menetelmä toimii samalla tavalla kuin tavallinen kirjasto, mutta lainattavana on paperisten kirjojen sijaan oikeita, aitoja ihmisiä - eläviä kirjoja! Viikon teeman mukaan voit lainata eri uskontojen ja kulttuurien edustajia, esim. ortodoksin tai maahanmuuttajan n. 20 minuutiksi. Tulkkauksen tarvittaessa. Vapaa pääsy. Järj. Kuusamon kirjasto ja Esikoto-hanke.

KOKO PERHEEN lumirieha to 23.3. Kuusamon liikuntamaassa klo 17-19. Tervetuloa tekemään lumiveistoksia ja laskemaan mäkeä! Reippailun lomassa tarjolla on makkaraa ja mehua. Tapahtumapaikkana Liikuntamaan kota ja Teletappimäki liikuntahallin takana. KSAK:n lumiekspertti Asko Karjalainen opastaa perheitä lumesta rakentamiseen. Voit ottaa mukaan myös omia muotteja, kuten vaikkapa ämpäreitä tai leivontakulhoja. Järjestävät Koillissanomat ja MLL Kuusamo, tapahtumassa mukana KSAK.

Näyttelyt

VERSTASNÄYTTELY Jämsän Kaupassa Taivalkoskella Nappi ja Lesti -verstasnäyttelyssä on esillä Koillismaan vanhojen suutariperinteiden hengessä suutarien ja räätäleiden tarvekaluja vanhan matkalaistenpirtissä.

AAPI LONNAKON taidetta Posion kirjastossa maaliskuun ajan

KARI HOLMAN Pohjoissuomalaiset kirkot -näyttely Kuusamotalon Kaamosgalleriasa 2.4. saakka. Avoinna ma - to klo 11 - 18, pe ja juhlapäivien aattona klo 11 - 16, tilaisuuksien aikana.

KALLE PÄÄTALON näköis-työhuone ja näyttely Pääta- lokeskuksessa. Jälleenrakennusajan mestari Kalle Pää- talo -näyttelyssä kirjailijan rakennushistoriaa vuodesta 1934 lähtien. Näyttelytilan kosketusnäytössä Profes- sori Kalle Pääatalon arkiston aarteita: valokuvia, asiakirjoja, tietoa ja tarinoita. Pysyvä-

nä näy- näköis- Kirves- na ma, klo 10-

WALKI tely Ku- la maa- Kuusar- toimint- aikana- aikana.

VOUDE -näyttel- keskuks- puun as- lä 40 vä- ninnalla- ja näyttel- loppuun- la klo 10-

AILI PES Porkkapi- loppuun a-

TAITEILIJ taitelijoid- telyt Kuus- toilla 30.4. Muikku-osen- nen, Maala- relta, Tolpa- Neliapila: R- ryyli- ja öljy

HANNU F- vakeskukse- mää Koilliss- pumisesta- lähtöön ja- sa joutsenp- mänkiertoa- Olli Lammir- laisen kuvai- näyttely. Nä- tokuvakeski- ka. Luonto- on kahvila. klo 9-16.30,

KULTTUUR maki avoin- - 17, la - su- taanmyymä- nen Kahviku- toja Maalta- keramiikan- kotimuseo- näyttelyt, kah-

ANU Pentik

Muikulaatikko

een

kirkkauteen
villejä lupiineja.
tut käteeni
villejä lupiineja."

Reijo siunataan
1.4. klo 14, jonka
listumisestasi nu-
mennessä.
illisesti lahjoitta-
032 29 (Nordea),
Reijo Lohilahden

ahvisti

seurakunnan kap-
asta 23.2. alkaen
nykyisin piirikap-
lin seurakuntapii-
seurakunnassa

■ Koillismaan muistynuistys on palkannut koordinaattorin kehittämään yhdistykselle toimintaa Posiolla, Kuusa-

honen Kannuksesta.
- Hän toimii Keski-Pohjanmaalla muistiluotsin teh-

Koillismaalla Komonen tu-
lee toimimaan Raha-auto-
maattiyhdistyksen rahoitta-

ään tulla muistusaikien ja
heidän läheistensä kanssa.

Elävä kirjasto lainaa ihmisen

KS

■ Kuusamon kirjastossa voi lainata ensi viikolla eläviä ihmisiä. Torstaina, rasmin vastaisen viikon teemalla, lainattavissa on eri kulttuureja ja uskontoja edustavia ihmisiä. Laina-aika on 20 minuuttia. Sinä aikana on mahdollisuus

keskustella esimerkiksi ortodoksin tai maahanmuuttajan kanssa. Paperisen kirjan sijaan kokemustietoa ja näkökulmia saa elävältä ihmiseltä. Kirjasto järjestää tarvittaessa tulkkauksen.

Tiistaina lainattavissa on perhehoitaja. Elävässä kirjastossa on tuolloin mahdolli-

suus tulla kuulemaan ja kyselemään lastensuojelun perhehoitajasta ja tukiperhehoitajista sen kokemusasiantuntijoilta, perhehoitajilta.

Elävä kirjasto on toiminnallinen menetelmä erilaisten ihmisten kohtaamiseen, vuoropuheluun ja ennakkoluulojen hälventämiseen. Tiistain

tapahtuma liittyy kansainväliseen sosiaalityön päivään, torstain tapahtuma ensi viikolla vietettävään rasmin vastaiseen viikkoon.

Elävä kirjasto Kuusamossa ti 21.3. klo 10-18 ja to 23.3. klo 14-18.

Elävät kirjat hälventävät ennakkoluuloja Kuusamossa rasminvastaisella viikolla

Kuusamossa, Pudasjärvellä ja Oulussa hälvennetään ennakkoluuloja Elävä kirjasto -tapahtumissa rasminvastaisella viikolla 12.

Elävä kirjasto on toiminnallinen menetelmä erilaisten ihmisten kohtaamiseen. Se toimii kuten tavallinen kirjasto, mutta lainattavana on paperisten kirjojen sijaan eläviä kirjoja, jotka kertovat oman tarinansa.

- Elävän uskonto- ja kulttuurikirjaston kirjat edustavat eri uskontojen ja kulttuurien edustajia, jotka ovat usein ennakkoluulojen tai rasmin kohteena, kertoo Sirpa Salmela Diakoniamattikorkeakoulun Oulun toimipisteestä.

Salmela toimii projektikoordinaattorina Esikoto-hankkeen Diakin osatoteutuksessa. Hanketta hallinnoi Oulun diakoniasalaitos ODL, ja hankkeessa luodaan turvapaikanha-

kijoille käytännönläheisiä, osallisuutta lisääviä ja toiminnallisia malleja esikotoutumiseen. Myös Elävä kirjasto -tapahtumissa voi kohdata turvapaikanhakijoina tai pakolaisina alueelle tulleita henkilöitä ja "lainata" heidät kirjana 20 minuutiksi.

- Tavoitteenamme on, että tapahtuma saataisiin juurrutettua Pohjois-Pohjanmaalle rasminvastaisen viikon tapahtumaksi. Koppia toivomme erityisesti seurakunnilta, Salmela vinkkaa.

Muita eläviä kirjoja tapahtumissa ovat muiden muassa kristitty pappi, romanitautainen opiskelija, maahanmuuttotyötä tekevä diakoni ja lestadiolainen henkilö. Tilaisuus järjestetään suomeksi, ja tarvittaessa käytettävissä on tulkkeja.

Elävä kirjasto Kuusamossa 23.3. klo 14-18 ja Pudasjärvellä 20.3. klo 14-18.

Beduiini, suvakki vai suurperheellinen? - Elävässä kirjastossa kohdattiin ennakkoluuloja

■ Onko afgaani kenties oopiumiviljelijä, helluntalainen hihhuli ja ortodoksi kuvienkumartaja, hyysääkö maahanmuuttotyötä tekevä diakoniatyöntekijä laittomia pakolaisia ja varastaako pakolainen suomalaisten naiset? Entä rukotteeko muslimi koko ajan, onko romaani tosiaan väbrätolla laulava huijari, suomalainen mies sosiaalisesti kömpelö ja vanhoillislestadiolaisen elämä täynnä kieltoja?

Kuusamon kirjastossa järjestettiin rasismiin vastaisella viikolla torstaina 23.3. ensimmäistä kertaa Elävä kirjasto, joka on toiminnallinen menetelmä erilaisten ihmisten kohtaamiseen - paperisten kirjojen sijaan lainataan ihmisiä. Viikon teeman mukaisesti lainattavana oli 11 selkeästä henkilöä, jotka voivat kohdata ennakkoluuloja tai rasismia uskontonsa tai kulttuuritaustansa vuoksi.

Kirjastossa kävi leppoisaa elämänmakuinen viiliniä, kun ihmiset ottivat selvää ennakkoluulojen paikkansa-pitävyydestä ja lainasivat elävän kirjan 20 minuutiksi yksin tai kaverin kanssa. Kirjan saattoi valita esittelykansiestä, johon kirjat olivat nimenneet itsensä edustamansa ryhmän mukaan ja kuvanneet yleisimmät kohtaamansa ennakkoluulot. Kirjastonhoitajat esittelivät kirjavalikoimaa lukijoille ja saattoivat heidät lainauksen ajaksi rauhalliseen paikkaan keskustelemaan valitsemansa kirjan kanssa. Käytössä oli myös arabian ja darin tulkkit. Kirjalta oli lupa kysyä sellaisia kysymyksiä, joita on aina halunnut kysyä kyseisen ihmisryhmän edustajalta. Vaikka luku tilanne saattoi aluksi jännittää, jo ensimmäisen lainakerran jälkeen lukijoista huokui innostuneisuus ja monet halusivat lainata useampia kirjoja. Jokaista kirjaa lainattiin ja lukukertoja oli 73, lainatuin kirja oli palestiinalainen muslimi.

Elävä kirjasto on tanskalaisten nuorisotoimijoiden kehittämä menetelmä. Sen avulla voidaan lisätä erilaisuuden ymmärtämistä ja vuoropuhelua eri ihmisryhmien välillä sekä purkaa ennakkoluuloja. Suomessa eläviä kirjastoja on järjestetty eri teemoilla vuodesta 2006 lähtien. Kuusamon kirjasto järjesti Elävän uskonto- ja kulttuurikirjaston yhdessä Esikoto-hankkeen Diakin osatoteutuksen kanssa, jota hallinnoi Oulun diakoniasalaatio. Vastaavat tapahtumat järjestettiin myös Oulun ja Pudasjärven kirjastoissa. Hankkeen tarkoitus on luoda turva- paikanhakijoille käytännönläheistä, osallisuutta lisääviä ja toiminnallisia malleja esikotoutumiseen. Turva- paikanhakijoita oli mukana tapahtumassa sekä kirjoja että lainaajina.

Elävä kirjasto sai runsaasti kiitosta niin lukijoilta, kirjoja kuin kirjastonhoitajiltakin. "Aivan mahtava kokemus ja kaikki kirjat mitä ehdin lukea olivat mielenkiintoisia! Uudestaan vaan tällainen tapahtuma!", kommentoi palauteseinällä muuan lukija. Sekä lukijat että kirjat kokivat keskustelut opettavaisiksi; ne olivat avartaneet ja asittaneet hälventämään ennakkoluuloja. Suunnitelmassa on toteuttaa vastaava tapahtuma uudelleen ensi vuonna.

Piivi Määttä ja Ritva Niemeläinen

Hiihtoa ke

Perinteinen 12 tunnin s
Oivangissa. Leikkimieli
kueita, joissa on 1-6 hiih
na iltakahdeksaan. Osu
eet saavat itse määritellä

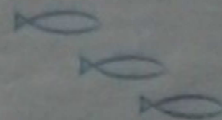
Muikkulaatikko

Alastomuus uimahalleissa johtaa vain suomalaisesta saunakulttuurista, uutisoi Helsingin Sanomat maanantaina. Alastomuus ei johda epähygienian pelosta eikä kloorin höyrystymisestä, kertoi lehden haastattelema laitospäällikkö. Klooria jopa on vedessä kuulemma nykyään niin vähän, ettei siitä ole mitään vaaraa.

Samassa jutussa mies kumosi myytin uimashortseista. Hänen edustamissaan Helsingin uimahalleissa ne jo sallitaan.

- Sanotaan nyt vaikka niin, että me olemme ja elämme nykypäivässä, kun monin paikoin eletään yhä menneessä.

Muikku jäi vain pohtimaan, mitä tämä kertoo Kuusamosta, joka sinnakkäästi kieltää uimashortsit muuten: niin modernissa uimahallissaan?

Liite 5: Valokuvat

ELÄVÄ KIRJASTO

**Lupa
kysyä!**

Mikä on Elävä kirjasto?
Paperisten kirjojen sijaan Elävästä kirjastosta lainataan oikeita ihmisiä keskustelua varten.

**elava
kirjasto
.fi**

Elävät kirjat edustavat erilaisia vähemmistöjä ja muita ryhmiä, jotka kohtaavat syrjintää, ennakkoluuloja, stereotyyppioita ja rasismia.

Näin se toimii

- 1) Kirjat odottavat omassa tilassaan
- 2) Kirjastonhoitajat esittelevät Elävän kirjaston toimintaa – tutustu kirjakansioon!
- 3) Valitse Sinua kiinnostava kirja lainaksi yksin tai kaverin kanssa
- 4) Laina-aika on 20 minuuttia
- 5) Keskustelun jälkeen palauta kirja ja täytä palautelomake.

Elävän kirjaston säännöt

- 1) Lainaaminen perustuu molemminpuoliseen kunnioitukseen.
- 2) Palauta kirja samassa henkisessä ja fyysisessä kunnossa kuin se oli ennen lainaa.

**ELÄVÄ
KIRJASTO**

EI OLE KIRJAA KANSIIN KATSOMINEN

